

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ALGILANAN EBEVEYNLİK YAKLAŞIMLARININ,
ANNELERİN AKILCI OLMAYAN İNANÇLARI VE
KENDİ ÇOCUKLARINA KARŞI GÖSTERDİKLERİ
EBEVEYNLİK TUTUMLARIYLA İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Çağla ŞEN AKKOYUN

İstanbul, 2019

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ALGILANAN EBEVEYNLİK YAKLAŞIMLARININ,
ANNELERİN AKILCI OLMAYAN İNANÇLARI VE
KENDİ ÇOCUKLARINA KARŞI GÖSTERDİKLERİ
EBEVEYNLİK TUTUMLARIYLA İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Çağla ŞEN AKKOYUN

Öğrenci No:

17550900026

Danışman:

Doç. Dr. Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Algılanan Ebeveynlik Yaklaşımlarının, Annelerin Akılcı Olmayan İnançları ve Kendi Çocuklarına Karşı Gösterdikleri Ebeveynlik Tutumlarıyla İlişkisi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 28.11.2019

Çağla ŞEN AKKOYUN

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28/11/2019

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 17550900026 numaralı **Çağla ŞEN AKKOYUN**'un "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Algılanan Ebeveynlik Yaklaşımlarının, Annelerin Akılcı Olmayan İnançları ve Kendi Çocuklarına Karşı Gösterdikleri Ebeveynlik Tutumlarıyla İlişkisi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 19/11/2019 tarih ve 2019/06 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (50) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman KAHRAMAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞENER
(İstanbul Aydın Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Çağla ŞEN AKKOYUN
Danışmanı : Doç. Dr. Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2019
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Algılanan ebeveynlik yaklaşımları, akılcı olmayan inançlar, ebeveyn tutumları.

ÖZ

ALGILANAN EBEVEYNLİK YAKLAŞIMLARININ, ANNELERİN AKILCI OLMAYAN İNANÇLARI VE KENDİ ÇOCUKLARINA KARŞI GÖSTERDİKLERİ EBEVEYNLİK TUTUMLARIYLA İLİŞKİSİ

Bu araştırmada, annelerin algıladıkları ebeveynlik yaklaşımları ile kendi çocuklarına karşı olan ebeveynlik tutumları ve akılcı olmayan inançları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019 yılı içinde Türkiye’de yaşayan, 2-6 yaş aralığında çocuğu olan ve sosyal medyaya erişimi bulunan toplam 490 anne oluşturmaktadır.

Çalışmada, katılımcıların algıladıkları ebeveynlik yaklaşımlarını belirlemek için Young Ebeveynlik Ölçeği, ebeveyn tutumlarını değerlendirmek için Ebeveyn Tutum Ölçeği ve akılcı olmayan inançlarını belirlemek amacıyla Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeğinden faydalanılmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan annelerin demografik özellikleri araştırmacı tarafından hazırlanan “Sosyodemografik Bilgi Formu” ile değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, demokratik ebeveynlik ile otoriter ebeveynlik arasında ve demokratik ebeveynlik ile beklentiler arasında negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Otoriter ebeveynlik ile duygusal bakımdan yoksun bırakan ve cezalandırıcı anne arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Kuralcı/kalıplayıcı baba ile kusur bulucu/küçümseyici baba arasında ve cezalandırıcı baba ile değişime kapalı/duygularını bastıran baba arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.

Analiz sonuçlarına göre, çalışmayan anneler, kendi annelerini duygusal bakımdan yoksun bırakan ve değişime kapalı / duygularını bastıran kimseler olarak algılamaktadırlar. Yine çalışmayan anneler, kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakan olarak değerlendirmektedir. Ebeveyn tutum ölçeği ile ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçek puanlarında çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre anlamlı farklılık vardır. Kardeş sayısı arttıkça demokratik ebeveynlik eğilimi puanları ve izin verici ebeveynlik eğilimi puanları düşmektedir. Kardeş sayısı arttıkça otoriter ebeveynlik eğilimi puanları ve beklentilere ait puanlar yükselmektedir. Mükemmeliyetçilik puanlarında ebeveyn yaşına göre anlamlı farklılık vardır. Yaşı 20-29 aralığında olan annelerin mükemmeliyetçilik puanları, yaşı 30-39 aralığında olanlara göre daha yüksektir.

Bu sonuçlar literatür eşliğinde tartışılmıştır.

Name and Surname : Çağla ŞEN AKKOYUN

Supervisor : Associate Prof. Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT

Degree and Date : Masters, 2019

Major : Clinical Psychology

Keywords : Perceived parenting approaches, irrational beliefs, parental attitudes.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED PARENTING APPROACHES AND MOTHER'S IRRATIONAL BELIEFS AND PARENTAL ATTITUDES

In this study, the relationship between mothers' perceived parenting approaches and their parenting attitudes towards their own children and irrational beliefs were examined.

The study group, consisted of 490 mothers, who have children in the 2-6 age range, living in 2019 in Turkey with access to social media.

In this study, Young Parenting Scale was used to determine the perceived parenting approaches. Parental Attitude Scale was used to evaluate parental attitudes. Irrational Beliefs Scale of Parents was used to determine irrational beliefs. In addition, the demographic characteristics of the mothers who participated in the study were evaluated with the Sociodemographic Information Form which was prepared by the researcher.

According to the findings of the study, there was a negative relationship between democratic parenting and authoritarian parenting and between democratic parenting and expectations. There was a positive relationship between authoritarian parenting and emotional deprivation and punitive mother. There was a positively significant relationship between normative / patterning father and defective / condescending father, and punitive father and non-changeable / suppressing father.

According to the results of the analysis, mothers who did not work perceived their mothers as emotionally deprived and closed to changing / prone to suppressing their emotions. Additionally, mothers who did not work, considered their own fathers as deprived from emotional care. There was a significant difference between the parental attitude scale and the irrational beliefs scale scores of the parents according to the number of children they had. As the number of siblings increased, democratic parenting tendency scores and permissive parenting tendency scores decreased. As the number of siblings increased, authoritarian parenting tendency scores and expectations-related scores increased. There was a significant

difference in perfectionism scores according to parental age. The perfectionism scores of the mothers aged 20-29 were higher than those of the 30-39 age group.

All these findings were evaluated in the light of the literature.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	i
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Algılanan Ebeveynlik Stilleri	4
1.2. Şema Terapi Modeli	4
1.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Şema Alanları	5
1.3. Ebeveyn Tutumları	13
1.3.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu:	15
1.3.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu:	15
1.3.3. İzin Verici - İhmalkâr Anne-Baba Tutumu:	16
1.3.4. İzin Verici - Hoşgörülü Anne-Baba Tutumu:	16
1.4. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları	17
1.4.1. Akılcı Olan ve Akılcı Olmayan İnançlar	21
1.4.2. Akılcı Duygusal Davranış Terapisi	22

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı	24
2.2. Araştırmanın Önemi	24
2.3. Araştırmanın Problemi	25
2.4. Araştırmanın Hipotezleri	25
2.5. Araştırmanın Modeli	26
2.6. Evren ve Örneklem	26
2.7. Verilerin Toplanması	26
2.8. Veri Toplama Araçları	26

2.8.1. Sosyodemografik Bilgi Formu.....	26
2.8.2. Young Ebeveynlik Ölçeği.....	27
2.8.3. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ).....	27
2.8.4. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği	28
2.9. Verilerin Analizi	28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Çalışma grubuna ilişkin demografik özelliklere ait bulgular	29
3.2. Young ebeveynlik ölçeğine (Anne puanları), ebeveyn tutum ölçeğine ve ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçeğine ait puanlar arasındaki ilişkinin incelenmesi	30
3.3. Young ebeveynlik ölçeğine (Baba puanları), ebeveyn tutum ölçeğine ve ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçeğine ait puanlar arasındaki ilişkinin incelenmesi	32
3.4. Çocuk Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	34
3.5. Ebeveyn Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	35
3.6. Ebeveynin Eğitim Durumuna Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	36
3.7. Algılanan Gelir Düzeyine Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	37
3.8. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	38
3.9. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	39
3.10. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	41
3.11. Çocuğun Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Ana-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	42
TARTIŞMA	45
SONUÇ.....	49
ÖNERİLER.....	50
KAYNAKÇA	51

EKLER	58
Ek-1: Etik Kurul Onay Formu.....	58
Ek-2: Bilgilendirilmiş Onam Formu	59
Ek-3: Demografik Bilgi Formu	60
Ek-4: Young Ebeveynlik Ölçeği	61
Ek-5: Ebeveyn Tutum Ölçeği.....	66
Ek-6: Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği	68

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Araştırmanın Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Özellikler	29
Tablo 2. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Tablosu - (Anne)	31
Tablo 3. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Tablosu - (Baba).....	33
Tablo 4. Çocuk Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi	35
Tablo 5. Ebeveyn Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi	36
Tablo 6. Ebeveynin Eğitim Durumuna Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi	37
Tablo 7. Algılanan Gelir Düzeyine Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi	38
Tablo 8. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Ana-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Test Analizi	39
Tablo 9. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Test Analizi.....	40
Tablo 10. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Analizi	41
Tablo 11. Çocuğun Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Ana-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Analizi.....	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Koşullu ve Koşulsuz Erken Dönem Uyumsuz Şemalar	13
Şekil 2. Anne-Babaların Düşüncelerini Etkileyen Faktörler ve Bu Düşüncelerin Anne- Baba ve Çocukların Davranışlarına Etkisi	20
Şekil 3. Akılcı İnançlar ve Akılcı Olmayan İnançların Farkları	22

KISALTMALAR

ABAOİÖ	: Ana Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği
ADDT	: Akılcı Duygusal Davranış Terapisi
AKE	: Aşırı Koruyucu Ebeveyn
A-AKE	: Anne – Aşırı Koruyucu/Evhamlı
A-AİVS	: Anne – Aşırı İzin Verici/Sınırsız
A-C	: Anne - Cezalandırıcı
A-DKDB	: Anne – Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran
A-DBYB	: Anne – Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakan
A-KBO	: Anne – Koşullu/Başarı Odaklı
A-KE	: Anne – Kötümser/Endişeli
A-KK	: Anne – Kuralcı/Kalıplayıcı
A-KKB	: Anne – Küçümseyici/Kusur Bulucu
A-SİE	: Anne – Sömürücü/İstismar Edici
B	: Beklentiler
B-AKE	: Baba – Aşırı Koruyucu/Evhamlı
B-AİVS	: Baba – Aşırı İzin Verici/Sınırsız
B-C	: Baba - Cezalandırıcı
B-DKDB	: Baba – Değişime Kapalı/Duygularını Bastır
B-DBYB	: Baba – Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakan
B-KBO	: Baba – Koşullu/Başarı Odaklı
B-KE	: Baba – Kötümser/Endişeli
B-KK	: Baba – Kuralcı/Kalıplayıcı
B-KKB	: Baba – Küçümseyici/Kusur Bulucu
B-SİE	: Baba – Sömürücü/İstismar Edici
DE	: Demokratik Ebeveyn
ETÖ	: Ebeveyn Tutum Ölçeği
İVE	: İzin Verici Ebeveyn
M	: Mükemmeliyetçilik
OE	: Otoriter Ebeveyn
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
YEBÖ	: Young Ebeveynlik Ölçeği

GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi çocukların gelişiminde önemli bir dönüm noktasıdır. Bu dönemde çocukların gelişimine etki eden pek çok faktör bulunur. Bunların en önemlisini ise çevre ve çocuğun en önemli çevresini ise ailesi oluşturmaktadır. Aile, zamandan zamana, toplumdan topluma farklı şekiller alsa da geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplumların temel taşlarından biri olarak önemini sürdüreceği açıktır. Duygusal ve sosyal gelişimde anne babalar, çocuğun sosyal becerilerini ve kendini duygusal olarak ifade etme şeklini fazlasıyla etkileyen örnekleri teşkil ederler.

Çocukların ailelerinden gördükleri tutumlar kişiliklerini, benlik algılarını ve çevreyle olan ilişkilerini etkilemektedir. Anne ve babalar onlara karşı olan davranışlarıyla çocuklarını kaygılı, kaygısız, sorumsuz ya da sorumlu bireyler haline getirebilmektedir. Olumsuz anne baba tutumlarının, çocukla iletişimde olumsuz bir yaklaşımın benimsenmiş olmasının ve olumsuz davranış modellerinin bulunmasının çocukların daha fazla problem davranış sergilemelerine neden olduğu belirlenmiştir. Çocuklar aileden ne aldılarsa, dışarıya da aynen onun yansıtacaklarından bu konuda anne babaya büyük rol ve önem düşmektedir.

Çocuklukta karşılanması gereken evrensel bazı temel duygusal gereksinimler bulunmaktadır. Bu gereksinimler, diğerlerine güvenli bağlanma; duyguların ve gereksinimlerin ifade edilmesi ile içinden geldiği gibi olma; otonomi, yetkinlik ve kimlik algısı ve oyun olarak önerilmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şemaların kökeninde, çocuğun ebeveynleriyle olan etkileşimlerinin etkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla çocukla kurulan bu ilişkiler, etkileşimler ve iletişim kurmaya yönelik olan tutumların tümü ebeveyn stillerini oluşturmaktadır. Young, 1994 yılında geliştirdiği Young Ebeveynlik Ölçeği'nde erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturan çeşitli ebeveynlik biçimlerini değerlendirmektedir. Bunlar; Duygusal Olarak Yoksun Bırakan, Küçümseyici, Mükemmeliyetçi, Aşırı Koruyucu, , Karamsar/Korkulu, Cezalandırıcı, Kontrol Edici, Duygusal Bakımdan Bastırılmış ve Koşullu/Narsistik ebeveynlik boyutları olarak belirlenmiştir.

Tüm ebeveynlerin çocuklarının büyüyünce nasıl bireyler olacaklarına dair hayalleri ve fânzetileri vardır. Farkında olarak ya da olmayarak çocuklarını bu ideallere yönlendirmeye ve istedikleri yolda yürümek üzere önderlik etmeye meyillidirler.

Böylelikle her ebeveynin benimsediğı ve uyguladığı bu farklı yollar, farklı çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına yol açar. Farklı çocuk yetiştirme stillerini incelemeye yönelik çalışmalar arasında Baumrind tarafından ileri sürülen ve "otoriter", "açıklayıcı/otoriter" ve "izin verici" olarak adlandırılan üç stil büyük kabul görmüştür. Daha sonra konu üzerinde çalışanlar Baumrind'in modelinden hareketle, çocuk yetiştirme stillerini "talepkarlık" ve "duyarlılık" olarak adlandırdıkları iki boyut üzerinde dört stil tanımlayarak açıklamışlardır. Buna göre, anne babalar çocuk yetiştirme stilleri açısından hem talepkarlık hem de duyarlılık açısından yüksek ise "açıklayıcı/otoriter"; talepkarlık açısından yüksek, duyarlılık açısından düşük ise "otoriter"; talepkarlık açısından düşük, duyarlılık açısından yüksek ise "izin verici/şımartan"; her iki açıdan da düşük ise "izin verici/ ihmalkar" stillere sahip anne babalar olarak tanımlanmıştır.

Anne babaların ebeveyn olmaya dair sahip oldukları akılcı olmayan inançları mükemmeliyetçilik ve beklentiler olarak iki alt boyut olarak sınıflandırılmıştır. “Beklentiler”, anne babaların çocukla olan ilişkilerinden beklentilerini ifade ederken, “mükemmeliyetçilik” ise anne babaların çocuk yetiştirme ile ilgili mükemmeliyetçi düşüncelerinden oluşmaktadır. Ackerman ise anne babaların akılcı olamayan inançlarını, katı düşünme ve akılcı olamayan düşünme olarak ikiye ayırmıştır. Bu düşünme biçimleri, ebeveynlerin kendilerine ve çocuklarına karşı olan akılcı olmayan düşüncelerini temsil etmektedir.

Bu araştırmada, kişilerin algıladığı ebeveynlik stilleri, kendi çocuklarına karşı olan ebeveynlik tutumları ve akılcı olmayan inançları arasındaki ilişki irdelenecektir. Bu noktada, ilerleyen bölümlerde, ilk olarak algılanan ebeveynlik, şema terapi modeli ve model çerçevesinde kuramın öne sürdüğü erken dönem uyum bozucu şemaların neler olduğu, ebeveynlik tutumları ve ebeveynliğe dair akılcı olmayan inançlara dair literatür bilgisine yer verilecektir.

Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmada yer alan örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Araştırmada yer alan katılımcıların verilerini toplamak için kullanılan ‘Sosyodemografik Bilgi Formu’nun katılımcıların sosyodemografik özelliklerini, ‘Young Ebeveynlik Ölçeği katılımcıların algıladıkları ebeveynliğin türlerini, ‘Ebeveyn Tutum Ölçeği katılımcıların çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumu türlerini, ‘Anne-Baba Düşünceleri Ölçeği’ ise katılımcıların akılcı olmayan inançlarını doğru bir şekilde ölçtüğu varsayılmıştır.
3. Araştırma örnekleminde yer alan katılımcıların, ‘Sosyodemografik Bilgi Formu’, ‘Young Ebeveynlik Ölçeği’, ‘Ebeveyn Tutum Ölçeği’ ve ‘Anne-Baba Düşünceleri Ölçeği’nde yer alan soruları dürüst ve gerçek durumlarını gösterecek şekilde yanıt verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmadan elde edilen sonuçlar sosyal medya hesapları olup, 2-6 yaş grubunda çocuğu olan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden ebeveynlerden toplanan veriler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kullanılan veriler 2019 yılında toplanan veriler ile sınırlıdır.
3. Bu araştırmada kullanılan veriler ‘Young Ebeveynlik Ölçeği’, ‘Ebeveyn Tutum Ölçeği’ ve ‘Anne-Baba Düşünceleri’ ile toplanan verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Anne-Baba Tutumu: Ebeveynlerin çocuklarına karşı olan davranışlarının bütünüdür.

Algılanan Ebeveynlik: Çocukluk dönemindeki aile ortamı ve ebeveyn tutumlarının birey tarafından nasıl algılandığıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Algılanan Ebeveynlik Stilleri

Algılanan ebeveynlik stilleri Young ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş bir kavramdır. Şema terapi modeline göre algılanan ebeveynlik stilleri; Kuralcı/Kalıplı, Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Cezalandırıcı, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Kötümser/Endişeli, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Sömürücü/İstismar Edici, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı Koruyucu/Evhamlı ebeveynlik alt boyutlarında tanımlanmaktadır (Soygüt, Çakır & Karaosmanoğlu, 2008, s.18).

Young uyum bozucu şemaların özellikle erken dönemde aile ile yaşanan kişilerarası deneyimlerden kaynaklandığını ve bu şemaların ebeveynler ile kurulan işlevsel olmayan etkileşimlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir (Young, 1992, s.69). ailenin çocuğa yaklaşımı, çocuğun gelişiminde büyük öneme sahiptir (Kanak ve Pekdoğan, 2015, s.516). Bowlby' e göre; çocuk ve bakım veren kişi ile kurmuş olduğu ilişki ve bu ilişkiye dair geliştirmiş olduğu zihinsel temsiller onun yetişkinlik dönemindeki ilişki ve yaşam biçimini etkilemektedir (Bowlby, 1973, s.21).

Bu bağlamda; çocuğun ailesiyle olan ilişkileri, dünya ile iletişimini belirlediği için hem bağlanma kuramı hem şema terapi modeli yaşamın erken dönemlerinde ebeveynlerle yaşanan etkileşimlerin oldukça önemli olduğunu ileri sürmüşlerdir (Soygüt vd., 2008, s.18). Young ve arkadaşlarına göre şemaların gelişiminde çevrenin etkisi, aile ile olan etkileşim kadar güçlü ve köklü değildir (Young vd., 2003, s.10).

1.2. Şema Terapi Modeli

Şema; organizmayı etkileyen uyaranları değerlendiren, kodlayan ve tarayan bir yapıdır. Şemaların temelinde bireyin kendi deneyimlerini kategorize etme ve yorumlayabilme yeteneği yatmaktadır (Beck, 1967, s.249). Beck şemaları kognisyonların en alt tabakasında yatan değişmesi zor kök inançlar olarak tanımlamaktadır.

Beck'in şema kavramı Young ve arkadaşları tarafından geliştirilerek şema terapi modeli oluşturulmuştur. Bu model; klasik bilişsel davranışçı tekniklerin kişilerin sahip olduğu olumsuz örüntülerin değiştirilmesinde yeterli olmamasından dolayı geliştirilmiş aynı zamanda psikanalitik, bilişsel, davranışçı, nesne ilişkileri, bağlanma, gestalt kuramlarındaki tüm unsurların bir araya gelmesiyle oluşan bütünlük bir terapi modelidir. Şema terapinin odak noktaları; erken dönem çocukluk yaşantıları ve şema modlarıdır (Young vd., 2003, s.57).

1.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Şema Alanları

Şema modeline göre erken dönemde oluşan yaşantılar; şemaların kökenini oluşturmaktadır. Genellikle çocukluk döneminde edinilen olumsuz bir aile yaşantısı bireylerin yetişkinlik döneminde şemalarının tetiklenmesine sebep olmaktadır. Çocuğun erken döneme dair temsilleri oldukça güçlüdür çünkü bu temsillerin büyük bir kısmı aile yaşantısı ile oluşmaktadır (Avcılar İlhan, 2018, s.6). Şemalar yetişkinlik döneminde tetiklendiğinde, kişi olayları ve kişileri bilinçdışı olarak çocukluğunda şemanın ilk oluştuğu zamanlarda olduğu gibi algılar; bu nedenle de olumsuz duygular yoğun olarak yaşanır (Arslan, 2017, s.30). Erken dönem uyumsuz şemalar kişinin dünyayı algılamasına eşlik ederken, aynı anda yaşantılar tarafından da tetiklenirler. (Kömürcü, 2014, s.9).

Erken dönem uyum bozucu şemaların belirli karakteristik özellikleri mevcuttur. Şemalar; erken çocukluk döneminde gelişen, hayatta kalmaya yönelik olduğu için değişime dirençli, oldukça kökleşmiş ve hayat boyu devam eden, katı, öz yıkıcı ve tekrarlayıcı örüntülerdir. Şemalar değişime karşı oldukça dirençlidir dolayısıyla psikopatolojik semptomların tedavisi açısından oldukça güçlük oluşturmaktadır (Muris, 2006, s. 406). Bu özelliklerinden dolayı şemalar bireyin düşünce ve davranışlarını, kişiler arası ilişkilerini etkilemektedir. Öyle ki, şemalar yetişkinlik döneminde tetiklendiğinde birey içinde bulunmuş olduğu durumları, çocukluk döneminde yaşamış olduğu durumlara benzer olarak algılamaktadır. Şemaların şiddeti, yaygınlığı kişiden kişiye değişim gösterir. Bir şema ne kadar çok köklü ve yayılmışsa o şemayı tetikleyen durumlar ve bununla beraber olumsuz duyguların yoğunluğu da artar (Young vd., 2003, s.8).

Young'un da ifade ettiği gibi temel ihtiyaçların karşılanması sağlıklı kişilik gelişimi için gerekli olduğu kadar, çocukların özerkliğini kazanıp bağımsız hareket edebilmesi ve kendine güvenmeleri de sağlıklı kişilik gelişimi için önem teşkil etmektedir (Young, 1992, s.69). Aşırı

koruyucu tutum sergileyip çocuğun ihtiyaçlarının önüne geçen ve çocuğun seçimlerine müdahale eden ebeveynler çocukların bireyselleşmesini engellemekle birlikte başarısızlık, dayanıksızlık, iç içelik gibi şemaların gelişmesine neden olmaktadır. Aile ortamında kendilerini ifade edebilen ve ihtiyaçlarını söyleyebilen çocuklar sağlıklı gelişim göstermektedirler. Bunlara fırsat vermeyip suçlayıcı tavır sergileyen ailelerde çocuklar hislerini, ihtiyaçlarını bastırmayı tercih etmektedirler (Young & Klosko 2011, s.56). Onay arayıcılık, kendini feda ve boyun eğicilik şemalarını geliştirmeye yatkın olan bireyler genelde erken dönemde bu tarz tutuma maruz kalan bireylerdir. Bunun yanı sıra, ebeveynleri tarafından uygun ve yeterli bir disiplin almayan, öz denetimi olmayan aşırı serbest yetiştirilen çocuklar başkalarına karşı sorumluluklarını yerine getirmemekle birlikte, başkalarının haklarına saygı göstermezler ve her zaman önceliğin kendilerinde olmasını beklerler. Erken çocukluk döneminde bu tutum doğrultusunda yetişen bireyler haklılık ve yetersiz öz denetim şemalarını geliştirmeye yatkındırlar (Young, 1992, s.69). Bunlara ek olarak, ebeveynleri katı kuralcı ve mükemmeliyetçi olan bireyler ise cezalandırıcılık, duyguları bastırma ve karamsarlık gibi şemaları geliştirmeye yatkındırlar (Young vd., 2003, s.20).

Young, kuramında kopukluk/reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi/özerklik, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik ve yüksek standartlar/bastırılmışlık olmak üzere beş şema alanı ve bu şema alanlarının kapsadığı on sekiz şema tanımlamıştır. Kurama göre, *kopukluk/reddedilmişlik* şema alanı (sosyal izolasyon, terk edilme, kusurluluk, güvensizlik ve duygusal yoksunluk şemaları) diğerlerine güvenli bağlanma gereksiniminin, *zedelenmiş otonomi/özerklik* şema alanı (başarısızlık, bağımlılık, iç içe geçme ve tehditler karşısında dayanıksızlık şemaları) kendini ortaya koyma gereksiniminin, *zedelenmiş sınırlar* şema alanı (yetersiz öz denetim ve hak görme şemaları) gerçekçi limitler ve özdenetim gereksiniminin, *diğeri yönelimlilik* şema alanı (onay arayıcılık, boyun eğicilik ve kendini feda şemaları) ihtiyaç ve duygularını ifade edebilme gereksiniminin, yüksek standartlar ve bastırılmışlık şema alanı (cezalandırılma, karamsarlık, yüksek standartlar, duyguları bastırma şemaları) ise kendiliğindenlik ve oyun gereksiniminin engellenmesi ya da aşırı doyurulması ile oluşmuş şema alanlarıdır (Eldoğan ve Barışkın, 2014, s.109).

1.2.1.1. Kopukluk ve Reddedilmişlik Şema Alanı

Bu alanda şemaları olan kimseler, başkalarına güvenli ve tatmin edici bağlar oluşturamazlar. İstikrar, güvenlik, sevgi ve ait olma gereksinimlerinin karşılanmayacağına inanırlar. Bu bireylerin geçmiş hikayelerine bakıldığında genellikle ilgisiz, kararsız, soğuk reddeden veya dış dünyadan izole edilmiştir. Kopukluk ve reddedilmişlik şema alanında şemaları olan bireyler genellikle çok zarar görmüş kimselerdir. Birçoğunun travmatik çocukluk anıları vardır ve yetişkin olarak kendini bir yıkıcı ilişkiden diğerine hızla yaklaşma ya da tamamen yakın ilişkilerden kaçınma eğilimindedirler. Terapi ilişkisi genellikle bu bireylerin tedavisinde çok önemlidir (Young vd., 2003, s.13). Güvensizlik/Suistimal Edilme, Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma, Duygusal Yoksunluk, Kusurluluk/Utanç ve Terk Edilme/İstikrarsızlık şemaları bu şema alanı ile ilgili erken dönem uyumsuz şemalardır (Young & Klosko, 2011, s.52).

- i) *Terk Edilme/İstikrarsızlık* şeması önem yüklenen diğerleriyle bağlantı kurmada sorunlar yaşandığında ortaya çıkar. Şemaya sahip olan bireyler, yaşamlarında önemli diğerlerinin orada olmaya devam edemeyeceği, duygusal olarak tahmin edilemeyecekleri, hayatlarında güvenilmez bir şekilde bulundukları, ölecekleri veya daha iyi birisini bulup kendisini bırakacaklarına inanırlar.
- ii) *Güvensizlik/Suistimal Edilme* şemasına sahip bireyler şeması olan kişiler, fırsat verildiğinde, başkalarının onları kendi bencil amaçları için kullanacaklarına inanmaktadırlar. Örneğin, kişiyi kötüye kullanır, incitir, küçük düşürür, yalan söyler, kandırır veya manipüle edebilirler. Kendilerine verilen zararın kasıtlı olduğuna ve ihmalkarlık sonucu oluştuğuna inanırlar. Bu kişilerin çoğunlukla sınırları ihlal eden ve istismarcı bir aile yapısı içinde yetiştikleri bildirilmektedir.
- iii) *Duygusal Yoksunluk* şeması, kişinin duygusal bağlantı isteğinin yeterince karşılanamayacağı beklentisidir. Üç biçimde olabilir: ilgiden mahrum bırakma (şefkatin veya şefkatin yokluğu); empati yoksunluğu (dinleme ya da anlama eksikliği); ve korumanın yoksun bırakılması (diğer önemli kişilerin koruması ve/veya yönlendirmesi. Soğuk bir aile ortamında yetişmiş olmanın bu şemanın gelişmesine neden olabileceği vurgulanmıştır.

- iv) *Kusurluluk/Utanç* şeması; kişinin aşağı, değersiz, kötü veya kusurlu olduğu ve dışa açıldığında itici olabilecek olma duygusudur. Şema genellikle birinin algılanan kusurlarıyla ilgili bir utanç duygusu içerir. Kusurlar kişisel boyutta bencillik ve saldırgan dürtüler ya da genel boyutta sosyal beceriksizlik olabilir. Reddedici ebeveynler ile büyümüş olmak şemanın kökenini oluşturmaktadır.
- v) *Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma* şeması, aile dışındaki daha geniş sosyal dünyaya uymamak ya da uyamamak duygusudur. Tipik olarak, bu şemaya sahip kişiler kendilerini bir topluluğa ya da gruba ait hissedemezler. Kendilerinin farklı olduğunu ve ailesi dışındaki sosyal bir ortama girdiklerinde dışlanacaklarını hissederler.

1.2.1.2. Zedelenmiş Otonomi ve Kendini Ortaya Koyma Şema Alanı

Bu kişiler, aileden ayrı kalamayacaklarına ve bağımsız hareket edemeyeceklerine inanırlar. Bu bireyler yaşamlarını kurmakta ve kimlik oluşumu aşamasında zorluk çekerler. Bu alanda şemaları olan kimselerin dünya hakkındaki beklentileri, ebeveynlerinden bağımsızlaşmakla ilgili davranışlarıyla çatışma göstermektedir. Ailelerin ya aşırı ilgi göstermesi ve her şeyi çocuklar adına yapması ya da tam tersi durumda bu şema harekete geçmektedir. Bu şemaya sahip bireyler, çocukluklarında genellikle ebeveynlerinden yeterli ilgiyi görememiş ya da ebeveynleri tarafından aşırı korunmuşlardır. Bu alanda yer alan şemalar, Başarısızlık, Bağımlılık/Yetersizlik, İç İç Geçme/Gelişmemiş Benlik, Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık şemalarıdır (Young & Klosko, 2011, s.53).

- vi) *Bağımlılık/Yetersizlik* şeması, kişinin başkaları tarafından önemli ölçüde yardım almadan günlük hayatta yapması gerekenleri yerine getiremeyeceğini düşündürür.
- vii) *Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık* şeması, abartılı bir felaketin herhangi bir zamanda aniden olacağına dair inançtır. Korkular, tıbbi felaketlere (kalp krizi, AIDS); duygusal felaketlere (delirmek) veya dışsal felaketlere (asansörün düşmesi, uçak kazası, depremler) yönelebilir.

- viii) *İç İçe Geçme /Gelişmemiş Benlik* şeması, kişi birey olarak hissedebilmek için bir veya daha fazla kayda değer diğeriyle yakın ilişki içine girmesi gerektiğini hisseder. Tam bireyselleşme veya normal sosyal gelişim oluşmamıştır. Kişi sıklıkla yalnız olursa yapamayacağı inancına sahiptir. Hayatta kalmak diğeri için sürekli desteğine bağlanmıştır.
- ix) *Başarısızlık* şeması, kişinin başarısız olduğu, ne yaparsa yapsın başarısız olacağı veya temelde yeterli olmadığı inancıdır.

1.2.1.3.Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı

Bu kişilerin, yeterli içsel sınırları ya da öz disiplinleri yoktur. Başkalarına karşı sorumluluk veya uzun vadeli hedef yöneliminde, başkalarının haklarına saygı duymakta, başkalarıyla işbirliği yapmakta, taahhütleri yerine getirmekte ve gerçekçi kişisel hedefler koyup yerine getirmekte sıkıntı yaşarlar. Bu bireyler hazzı erteleme ve kendilerini dizginleme konusunda sıkıntı yaşarlar ve bir türlü kendilerine söz geçiremezler. Geçmiş aile öykülerine baktığımızda, her şeye fazlaca izin verilen, bol hoşgörünün olduğu ve başkalarının hak ve sınırlarının gözetilmediği bir ailede yetiştikleri görülmektedir. Yetersiz Öz-denetim ve Hak Görme/Büyüklik bu alanda tanımlanan şemalardır (Young & Klosko, 2011, s.59).

- x) *Hak Görme/Büyüklik* şeması, kişinin diğer insanlardan üstün olduğuna; özel haklara sahip olduğuna veya normal sosyal etkileşimi yönlendiren karşılıklılık kurallarına bağlı olmadığına ait inancını kapsar. Sıklıkla, istedikleri her şeye sahip olabilecekleri konusunda bir inanca sahiptirler. Gerçekçi olan ne olursa olsun, başkalarının makul gördüğü şeylerin veya başkalarının düşüncelerinin pek mahiyeti yoktur. Kontrole sahip olmak ve iktidar olmak için ellerinden geleni yaparlar. Bazen başkalarına meydan okumak veya hükmetmek için cinsiyete dayalı rekabetçiliğe de girerler.
- xi) *Yetersiz Öz-denetim* şeması, kişinin duygularının ifadesi ve hedefe ulaşmak için gerekeni yapmakta öz denetim sıkıntısı yaşamasını içerir.

1.2.1.4. Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanı

Bu şemaya sahip kişiler ise diğerlerinin isteklerine, duygularına ve tepkilerine aşırı bir odaklanma ihtiyacı duyarlar. Birinin sevgisini ve onayını almak için kendi ihtiyaçlarını görmezden gelme eğilimindedirler. Bu şema alanı genellikle farkındalık eksikliğini içerir. Çocukluklarında destek ve sevgi görebilmek için çabalaması ve kendiliğini baskılaması gereken bu çocukların ebeveynleri sıklıkla kendi duygu ve isteklerini ön planda tutan ve sevgiyi koşullu veren ailelerdir. Bu şema alanı Onay Arayıcılık, Kendini Feda ve Boyun Eğicilik erken dönem uyumsuz şemalarını içermektedir (Young & Klosko, 2011, s.56).

- xii) *Boyun Eğicilik* şeması, kişinin zorlandığını hissettiği zamanlarda öfke, misilleme veya terk edilmeyi önlemek için kontrolü başkalarına aşırı teslim etmesidir. Boyun eğmenin iki ana formu vardır. Birincisi ihtiyaçların belirlenememesi ve kişinin tercihlerinin, kararlarının ve arzularının bastırılmasıdır. İkincisi ise duyguların boyun eğdirilmesi, duyguların (özellikle ökenin) bastırılmasıdır. Bu durum genellikle tezahür eden bir öfke birikimine yol açar. Genellikle kişinin kendi arzularının, görüşlerinin ve duygularının diğerleri için geçerli veya önemli olmadığı algısını içerir. Bu bireylerde sık sık, aşırı uyumluluk görülür. Bu bireylerde psikosomatik yakınmalar görülebilmektedir.
- xiii) *Kendini Feda* şeması, günlük durumlarda kendi memnuniyetini hiçe sayma pahasına, diğerlerinin ihtiyaçlarını gönüllü olarak karşılamayı içerir. En yaygın sebepler: hiçbir şeyin sebebi olmamak istemek, suçluluk duygusunun hissetmekten kaçınılması veya kendini diğerlerine muhtaç olarak algılamaktır. Genellikle, başkalarının acısına karşı şiddetli bir hassasiyetten kaynaklanır.
- xiv) *Onay Arayıcılık* şeması, diğer insanlardan onay alma, tanınma veya dikkat çekme üzerine aşırı vurgu vardır. Kişinin anlayışı olaylara kendisinin değil, başkalarının tepkilerine bağlı olarak anlam yüklemek üzere kuruludur. Bu tip insanlarda statüye ve dış görünüme aşırı önem verme görülür. Sosyal onay ve takdir kazanma oldukça önemlidir. Aracı olarak para veya başarı ile aşırı ilgili oldukları görülür.

1.2.1.5. Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık Şema Alanı

Bu kişiler kendi hislerini, dürtülerini ve seçimlerini baskırlar. Genel olarak mutlu olma, kendini rahatça ifade etme, yakın ilişkiler kurma gibi alanlarda sağlıklarından ödün vererek kendi içsel kurallarına uymaya çalışırlar. Çoğunlukla katı, duyguların ifadesine izin verilmeyen ve talepkar aile ortamında yetişmiş kimselerde görülmektedir. Bu şema alanı Cezalandırıcılık, Yüksek Standartlar/Aşırı Karamsarlık, Duyguları Bastırma ve Eleştiricilik erken dönem uyumsuz şemalarını içermektedir (Young & Klosko, 2011, s.57).

- xv) *Karamsarlık* şeması, yaşam boyu yaşamın olumsuz yönlerine odaklanmak (acı, ölüm, kayıp, çatışma, suçluluk, kızgınlık, çözülmemiş sorunlar, olası hatalar vb.) ve olumlu olanı minimuma indirirken veya yanlış olan şeyleri büyütmeyi kapsar. Genellikle abartılı bir beklenti, geniş bir yelpazede (iş, finansal veya kişilerarası durumlar) görülür. Bu durum genellikle, maddi kaynaklı olabilecek hata yapma korkusuyla ilgilidir. Potansiyel olumsuz çıktılar, bu kişilerde sıklıkla endişe, şikayet veya kararsızlık olarak kendini gösterir.
- xvi) *Duyguları Bastırma* şeması, başkalarının onaylamamasını, utanç hissini vermemesi veya kontrolünü kaybetmemek için genellikle kendiliğinden hareket, duygu veya iletişimde kişinin kendi duygularını aşırı baskılamasıdır. En yaygın görüldüğü alanlar; öfke ve saldırganlığın engellenmesi ve pozitif dürtülerin engellenmesidir.
- xvii) *Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik* şeması, altında yatan inanç kişinin genellikle eleştiriden kaçınmak ve çok yüksek iç standartlara uymak için çaba sarf etmesidir. Başkalarına karşı aşırı eleştirel biçimde baskı ya da zorluk görülür. Zevk, rahatlama, sağlık, özgüven, duyu anlamında önemli bir bozulma mevcuttur. Bireyde duygu hakimiyetinde zorlanma, başkaları için aşırı eleştirici olma gibi durumları tetikler. Zaman, verimlilik, mükemmeliyetçilik ya da katı kurallar ile ilgilidir.
- xviii) *Cezalandırıcılık* şeması, insanların hata yaptıkları için çok sert olacak şekilde cezalandırılmaları gerektiği düşüncesini içerir. Kendinin beklentilerini veya

standartlarını karşılamayan herkesi cezalandırma, bu insanlara kızma, hoşgörüsüz ve sabırsız olma eğilimi vardır.

Yukarıda ele alınmış olan on sekiz (18) şema, kendi içinde koşullu ve koşulsuz olmak üzere de ikiye ayrılır. Yetersiz Öz Denetim, Terk Edilme/İstikrarsızlık, Hak Görme/Büyüklik, Güvensizlik/Suistimal Edilme, Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık, Cezalandırıcılık, Duygusal Yoksunluk, Karamsarlık, Kusurluluk/Utanç, Başarısızlık, Sosyal İzolasyon, İç İçelik/Gelişmemiş Benlik ve Bağımlılık/Yetersizlik şemaları koşulsuz şemalardır. Şema ne kadar erken dönemde geliştirse, değişime o denli dirençlidir.

Duyguları Bastırma, Boyun Eğicilik, Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik, Kendini Feda ve Onay Arayıcılık şemaları ise koşullu şemalardır ve bunlar genelde daha esnektirler. Buna rağmen değişime yine de dirençlidirler (Young vd., 2003, s.13).

Koşullu ve koşulsuz erken dönem uyumsuz şemalar, ilgili şema alanları altında Şekil 1.'de gösterilmiştir (Kömürcü, 2014, s.19).

Kopukluk ve Reddedilmişlik Şema Alanı	Zedelenmiş Otonomi ve Kendini Ortaya Koyma Şema Alanı	Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı	Diğerleri Yönelimlilik Şema Alanı	Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık Şema Alanı
Terk Edilme/ İstikrarsızlık	Bağımlılık/ Yetersizlik	Hak Görme/ Büyüklik	<i>Boyun Eğicilik*</i>	<i>Karamsarlık*</i>
Güvensizlik/ Suistimal Edilme	Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanaksızlık	Yetersiz Öz-denetim	<i>Kendini Feda*</i>	<i>Duyguları Bastırma*</i>
Duygusal Yoksunluk	İç İçe Geçme/ Gelişmemiş Benlik		<i>Onay Arayıcılık*</i>	<i>Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik*</i>
Kusurluluk/Utanç	Başarısızlık			Cezalandırıcılık
Sosyal İzolasyon/ Yabancılaşma				

Not: Koşullu şemalar "*" işareti ile *italik* olarak gösterilmiştir.

Şekil 1. Koşullu ve Koşulsuz Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

1.3. Ebeveyn Tutumları

İnsan yavrusu pek çok diğer canlıdan farklı olmak üzere, şayet uzun süreli bakım verilirse hayatta kalabilmektedir. Yakın bakım çocuğa sadece hayatta kalma değil, duygusal ve sosyal bir destek ve gelişme ortamı sunar. Ebeveynlik çocuğa alışkanlıklar kazandırılması, çocukla etkileşimin kurulması ve çocuğun davranışına rehberlik edilmesi gibi pek çok ögeyi kapsar (Kömürcü, 2014, s.22). Çocuğun bir birey olarak sağlıklı bir yetişkine dönüşebilmesinde anne baba tutumlarının önemi çok büyüktür. Olumlu çocuk yetiştirme tutumları, çocuğun sağlıklı bir yetişkine dönüşmesinde önemli yer tutar (Yavuzer, 1990, s.133; Yörükoğlu, 2004, s.195).

Her ebeveynin benimsediği ve uyguladığı bu farklı yollar, farklı çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına yol açar. Ebeveynler ve çocuklar arasındaki etkileşime atıfta bulunan çocuk yetiştirme tutumları (Maccoby ve Martin, 1983; akt. Aktaş Özkaşacı, 2012) daha önce de belirtildiği gibi çocuklarda ve ergenlerde farklı davranışlara yol açtığından gelişim

psikologlarınca dikkatlice incelenmiştir (Baumrind, 1966; Grusec ve Kuczynski, 1980; Yağmurlu, Sanson ve Köymen, 2005; Steinberg, Lamborn, Dornbusch ve Darling, 1992; Zaslow ve arkadaşları, 2006; Chang, Dodge, Schwartz ve McBride-Chang, 2003; Baumrind ve Black, 1967; Dornbusch, Ritter, Leiderman, Roberts ve Fraileigh, 1987).

Yapılan bir çalışmada, Türkiye’de ebeveyn tutum ve davranışlarına ilişkin otuz dört araştırma derlenmiş ve anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu tutumlar arasında demokratik tutum olumlu gelişim üzerinde tutarlı rol oynarken; baskı ve disiplinin olumsuz etki ettiği görülmüştür (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010, s.42).

Ebeveynlikte anne kadar baba da önemlidir ancak Türk toplumunda ebeveynlik annenin görevi olarak görülmekte olup, annenin çocuk ile geçirdiği süre babanın geçirdiği süreden oldukça fazladır. (Yavuzer, 1990, s.135; Yörükoğlu, 2004, s.195).

Ebeveyn tutumları, birçok araştırmacı tarafından farklı sınıflandırmalarla ele alınmaktadır (Ainsworth, Bell ve Slayton, 1971; Baumrind, 1995; Sheikh ve Janoff-Bulman, 2011). Bu sınıflandırmaların temelini, ebeveynin çocuğu kabulü, cezalandırma davranışı, çocuğa yönelik aşırı koruyuculuğu, sıcaklığı, otoriterliği veya duyarlılığı gibi kriterler oluşturmaktadır (Saylık ve Gezici Yalçın, 2018, s.102).

Ebeveyn tutumlarının çalışıldığı ilk araştırmalar 1930’lu yıllarda yapılmaya başlanmıştır (akt. Holden, 1997). Araştırmacılar aileleri gözlemleyerek ve okul öncesi çocuklarıyla iletişime girerek yaptıkları çalışmalar sonucunda üç farklı ebeveyn stilinin olduğuna işaret etmişlerdir (Baumrind, 2005; Baumrind & Black, 1967, Darling & Steinberg, 1993).

Yurt dışında çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik çalışmalarda genellikle kültürün etkisi incelenmiştir. (Wang & Phinney, 1998; Chiu, 1987; Tudge, Hogan, Snezhkova, Kulakova & Etz, 2000). Bazı araştırmacılar sosyodemografik özelliklerin anne tutumlarına etkisini araştırmışlardır (Tudge et.al., 2000; Rafferty & Griffin, 2010; Dekovic & Gerris, 1992).

Ülkemizdeki çalışmalarda genel olarak annenin kendi yetiştirilme biçimi ve anneyi etkileyen sosyodemografik etkenler göz önünde bulundurulmuştur (Bahçıvan Saydam ve Gençöz, 2005; Keskin ve Çam, 2008; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008; Seçer vd., 2008; Dursun,

2010; Şanlı ve Öztürk, 2012, 2015; Aktaş Özkafacı, 2012; Algan ve Şendil, 2013; Eldeleklioğlu, 2016).

Maccoby ve Martin (1983; akt. Aktaş Özkafacı, 2012) ebeveyn tutumlarını dört alt boyuta çıkarmıştır. Cevaplayıcılığı ve talepkarlığı yüksek olan ebeveynleri demokratik; talepkarlığı yüksek cevaplayıcılığı düşük olan ebeveynlerin otoriter; talepkarlığı düşük, fakat cevaplayıcılığı yüksek olanlar izin verici; talepkarlıkta ve cevaplayıcılıkta düşük olan ebeveynler ihmalkâr ebeveynler olarak nitelendirmişlerdir.

1.3.1. Demokratik Anne-Baba Tutumu:

Demokratik ebeveynler çocuğunun hayatına dahil olur, çocuğunu kabullenir ve çocuğuyla duygusal bağ kurabilirler. Bu sıcak, cevaplayıcı ve ilgili ebeveyn tutumuyla yetişen çocuğun işbirliğine yatkın ve kendini kontrol edebilme becerisine sahip olduğu, ayrıca sosyal yeterlik sergilediği belirtilmektedir (Russel vd., 1998; Smetana, 1995; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch, 1991).

Çocuklarını seven ve benimseyen, sorunları konuşup danışarak çözümleyen, ilişkileri sevgi ve saygıya dayanan ebeveynlerdir. Bu tutuma sahip ebeveynler, çocuklarına karşı hoşgörü sahibidirler ve onları desteklerler. Genellikle kendi kararlarını kendileri vermesi hususunda onları desteklerler (Yavuzer, 1995, s.122).

Ailede çocuğa söz hakkı tanınır ve atmosferde gerginlik yerine ılımlı bir hava hakimdir. Ailede belli kurallar vardır. Ancak, bu kurallar korkutmayla ve dayatmayla öne sürülmez. Çocukların bu kuralları benimsemeleri ve içselleştirmeleri sağlanır. Böylece çocuklar kurallara kendi içsel motivasyonlarıyla uyum sağlarlar (Yörükoğlu, 1986, s.4).

1.3.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu:

Otoriter ebeveynler çocukları için kurallar koyarlar ve sorgusuzca çocuklarının bu kurallara itaat etmesini beklerler. Kurallara uyulmadığı takdirde ceza ve zorlayıcı yaptırımlar uygulanır. Çocukların bağımsızca hareket etmeleri ve kendilerini ifade etmeleri bastırılır.

Araştırmalar otoriter tutumla yetişen çocukların saldırgan davranışlar gösterdiği yönündedir (Benzies, Keown, & Magill-Evans, 2009; Aunola & Nurmi, 2005).

Otoriter ve baskıcı ebeveynler genellikle çocukları cezalandırma yolunu seçerler. Çoğunlukla verilen ceza ile işlenen suç orantılı değildir. Çocuklara karşı katı bir tutum içindedirler (Tuncer, 1980, s.21).

1.3.3. İzin Verici - İhmalkâr Anne-Baba Tutumu:

Bu tutum çocuğa karşı gevşek bir kontrolü olan, çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarını önemsemeyip karşılamayan anne baba tutumuna aittir. Bu ailelerde kurallar ve disiplin yok denecek kadar azdır. Çocuklar asla sınırlandırılmazlar. Ebeveynler umursamaz bir tutum içindedir ve çocuklar kendi haline bırakılmış durumdadır. ocuk istediği ilgi ve sevgiyi göremez, tek başına bırakılmış haldedir. ocuk ile ebeveynler arasında iletişim kopukluğu söz konusudur, ocuk ailede dışlanır (Kaya, 1997, s.201).

ocuğu kabul de çocuktan talep de düşüktür. ocuğunu ihmal eden, çocuğunun nerede ve ne yaptığı ile pek ilgilenmeyen, çocuğunun ilgi ve ihtiyaçlarından habersiz olan, hatta psikolojik olarak reddeden, çocuğuna en az sevgi gösteren, çocuğunu mümkün olduğu kadar çevresinden uzak tutmaya çalışan ve davranışlarına en az kontrol uygulayan ana baba davranışlarını içermektedir (Yaprak, 2007, s.46).

1.3.4. İzin Verici - Hoşgörülü Anne-Baba Tutumu:

ocuğu aşırı derecede kollayan ve çocuğa büyük bir sevgi ile bağlanmış ebeveyn tutumudur. Bu tutumda aşırı zen gösterme ve kontrolclk vardır. Çocuğun her istediğinin yerine getirildiği ailelerdir. Bu ailelerde yetişen çocuklar genel olarak bağımlı, kendine güveni düşük karakterde bireyler olarak yetişirler (Yavuzer, 1995, s.58).

ocuğu kontrol ve ona karşı olan talep mekanizması çok düşüktür. Olgun davranışlar göstermeleri için çocuklarından çok az talepte bulunurlar. ocuklarının davranışlarını geliştirmek ya da değiştirmek için etkin bir girişimde bulunmazlar. Çocukları ile karşılıklı iletişim kurarlar ancak ortaya açıkça bir g koymazlar (Baumrind, 1967, s.197).

Çocuğun yerine işleri anne-babasının yapması ve yanlış bir şey yapmasından korkarak aşırı üzerine titrenmesi çocuğun kişilik geliştirmesini engeller. Çocuğun kendi kendisine yetmesine uygun ortam sağlanmaz. Böylece çocuk, bağımsız bir kişilik geliştirerek kendine yetecek ortamı bulamamakta ve kendine güven geliştirememektedir (Kaya,1997, s.199).

Olumsuz ebeveyn tutumları ile yetiştirilmiş ve ailesiyle geçmişte olumlu deneyimler biriktirememiş çocukların çevreyle girdikleri etkileşim sadece çocuk-ebeveyn boyutunda değil diğer yetişkinler ya da akranlarla kurulan ilişkiler açısından da önem kazanmaktadır. Çünkü bu çocuklar sınıf ortamında hem akranları hem de öğretmeni ile kuracağı ilişkilerde zaman zaman problem davranışlar sergileyebilmektedir (Demir ve ark., 2017, s.4).

1.4. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları

Ebeveynlerin birçoğunun beklentileri ve yetiştirme tarzları farklı olduğundan, kültürün de etkisiyle çok farklı çocuk yetiştirme tutumları ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlerin benimsedikleri roller, çocukların cinsiyeti, sayısı ve kişilik özellikleri ve ailedeki kişi sayısı ebeveyn tutumlarını etkilemektedir. Ayrıca anne babaların kendi çocukluklarında yeterli ilgi ve sevgiyi alıp alamamaları gibi birçok değişken de çocuğa karşı olan ebeveyn tutumunu etkilemektedir (Yalçın & Türnüklü, 2011; Özbiler, 2017; Kudu Arıcan, 2017). Bunun yanında, kişilerin ebeveynliğe ilişkin akılcı olmayan düşüncelerinin ve ebeveynliğe ilişkin beklentilerinin de çocuk ile ebeveynin ilişkisini çok ciddi bir biçimde etkilediği görülmüştür (Hojjat, Golmakanie, Khalili, Smaili, Hamidi & Akberi, 2016).

Alan yazında, ebeveynin tanımı çocuğa nasıl davranması gerektiği ile ilgili beklentileri, anne babaların ebeveynliğe ilişkin inançlarının tanımı ve çocuk yetiştirme ile ilgili düşünceleri üzerine yapılmış pek çok araştırma vardır. Ayrıca çocuğun davranışlarının nedenlerine ilişkin yaklaşımları, bireyin kendi rollerine ilişkin algıları ve kendi yeterliliğine ilişkin algıları üzerine de yapılmış araştırmalar bulunmaktadır (Ogurlu ve Kahraman, 2018; Bornstein & Cote, 2004; Haskett, Scott, Grant, Ward & Robinson, 2003; Özbiler, 2017; Johnston, 1996, akt. Kaya & Hamamcı 2011).

Anne babaların etkili bir ebeveynlik gösterebilmeleri için ebeveynlikle ilgili doğru şemalara ihtiyaçları vardır (Azar & Weinzierl, 2005, s.603). Çünkü ebeveynlik şeması ne kadar etkili ise çocuğun gelişimini de o düzeyde etkilemektedir (Bornstein, Hahn & Haynes, 2011, s.3).

David, Lynn ve Ellis'e (2010, s.4) göre akılcı olmayan inanışlar *“mantıksız ve /ya da herhangi bir gerçekçi dayanağı olmayan ve/ya da yararı olmayan inanç”* şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca anne babaların yaşam doyumları ile akılcı olmayan inançları da karşılıklı etkileşim halindedir (Çekiç, Kaya ve Buğa, 2019, s.574). ADDT, anne babaların sahip olduğu olumsuz ve sağlıksız duygularını değiştirmek için akılcı olmayan inançları, akılcı inançlarla değiştirmek gerektiğini söyler (Terjesen & Kurasaki, 2009, s.7).

Ebeveynlerin akılcı olmayan inanışlarından biri olan mükemmeliyetçiliğin, anne babanın çocuk ile olan ilişkisini zedelediği gibi, kişinin kendisiyle olan ilişkisini de bozduğu bulunmuştur. Lee, Schoppe-Sullivan, ve Dush (2012, s.6) çalışmasında ebeveynliğe ilişkin mükemmeliyetçiliğin stres, ebeveynlik yeterliliği ve doyum ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunun yanında, ebeveynlerin çocuklarından akılcı olmayan beklentileri de ebeveynin kendisini olumsuz olarak etkilemektedir. Hamamcı, Duy ve Kaya'nın (2011, s.117) çalışmasında düşük ve yüksek akılcı olmayan beklentilere sahip anne babaların kendine güven, çaresizlik, stres ve sorunlarla başa çıkma tarzları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Kaya ve Hamamcı (2011, s.117) kişilerin anne babalık rollerine ilişkin sahip oldukları akılcı olmayan inançları belirlemek amacıyla ölçek geliştirdiği çalışmasında, ebeveynliğe dair akılcı olmayan inançları beklentiler ve mükemmeliyetçilik olarak iki alt boyut olarak belirlemişlerdir. “Beklentiler”, ebeveynlerin çocukla olan ilişkilerinden ne beklediğini ifade ederken, “mükemmeliyetçilik” ise ebeveynlerin çocuk yetiştirme ile ilgili mükemmeliyetçi düşüncelerinden oluşmaktadır. Ackerman (1991, s.20) ise anne babaların ebeveynlik rolüne ilişkin inançlarını, akılcı olmayan tarzda düşünme ve katı düşünme olarak iki kategoriye ayırmıştır. Bu düşünme şekilleri anne babaların çocuklarından ve bir ebeveyn olarak gerçekçi olmayan beklentilerine denk gelmektedir.

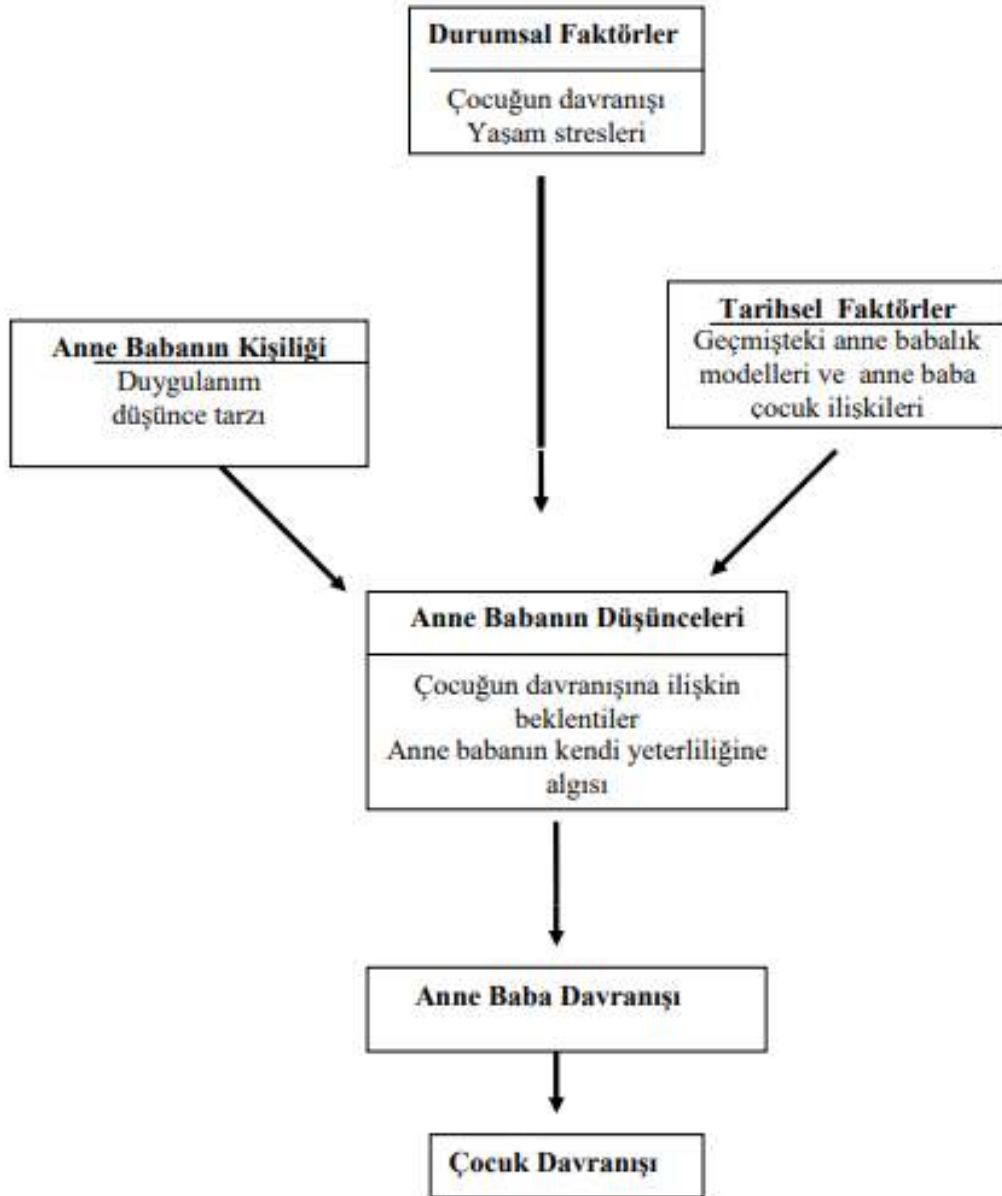
Ebeveynlerin akılcı olmayan inançları arttıkça eşleri ile olan ilişkileri, kendilerine ilişkin yeterli algıları zayıflamakta ve daha fazla sosyal izolasyon yaşamaktadırlar. Kişilerin ebeveynliğe ilişkin akılcı olmayan inançlarının artması çocuklarıyla olan ilişkilerini bozabileceği gibi kendi ruh sağlıklarını da etkilemektedir. Nitekim yapılan araştırmalar kişilerin

ebeveynlik rollerine ilişkin akılcı olmayan inançları ile kendilerini suçlama, ebeveyn stresi ve öfke arasında ilişki olduğu da gözlenmektedir (Joyce, 1995, s.71).

Başarılı anne baba olmayı mükemmel bir çocuğa sahip olma ile eşleştiren ebeveynlerin akılcı olmayan ve katı inançlarının olduğu görülmektedir. Çocuğun mükemmel bir davranış sergilememesi sonucunda anne babada suçluluk duyguları oluşmakta ve çocukta herhangi bir psikolojik rahatsızlık ortaya çıktığında bu suçluluk duyguları kendilerine yönelmektedir. (Joyce, 2006, s.181).

Ellis (1979) ADDT' ye dayalı bir ebeveyn eğitim programının, kişilerin akılcı olmayan inançlarına dayanan gerçekçi olmayan beklentilerinin ve kendilerini suçlamalarının azaltılmasına ve anne-babaların çocuklarının istenmeyen davranışları karşısında öfkelerinin üstesinden gelmeyi öğrenmelerine, akılcı düşünme ve problem çözme becerileri konusunda çocuklarına örnek olmalarına ve anne-babalığa ilişkin yetersizlik duyguları ile baş edebilmelerine yol açabileceğini belirtmiştir (Çekiç, Akbaş ve Hamamcı; 2016, s.2400).

Anne-babaların duygu ve davranışları ile onların düşünceleri arasındaki ilişkiyi incelerken; gelişim psikolojisi, evlilik terapisi ve Bilişsel Davranışçı Kuramlardan yararlanan Johnson (1996) anne-baba düşüncelerini etkileyen faktörleri, bu düşüncelerin anne-baba ve çocuk davranışları üzerindeki etkisini Şekil 2'deki gibi ifade etmektedir (Kudu Arıcan, 2017, s.20).

Şekil 2. Anne-Babaların Düşüncelerini Etkileyen Faktörler ve Bu Düşüncelerin Anne-Baba ve Çocukların Davranışlarına Etkisi

Şekil 2’de görüldüğü gibi anne-babanın düşünceleri; anne-babanın kişiliğinden ve anne-babalık tarzından, çocuğun davranışı, yaşam stresi gibi durumsal faktörlerden, anne-baba çocuk etkileşimi gibi zamana bağlı faktörlerden etkilenmektedir. Bu etkiler sonucu oluşan düşünceler, anne-babanın çocuğuna yönelik davranışını ve dolayısı ile bu davranışlar da çocuğun davranışlarını etkilemektedir.

1.4.1. Akılcı Olan ve Akılcı Olmayan İnançlar

İnsanlar hayatlarını işlevsel ve dengede geçirmelerini sağlayan bir inanç sistemine sahiptir. İnsanların sahip olduğu bu inanç sistemi yaşanan bir zorluk karşısında mutlu, hayal kırıklığına uğramış, üzgün, öfkeli olma duygularını belirlemektedir. İnanç sisteminde akılcı ve akılcı olmayan inançlar yer almaktadır. Akılcı inançlar aktif olduğunda kişiler durumlarda çok az rahatsızlık yaşarken akılcı olmayan inançlar aktif olduğunda psikolojik rahatsızlık yaşama ihtimali artmaktadır (Ellis, 2002, s.48).

ADDT, duygusal ve davranışsal problemlerde bireyin sahip olması gereken akılcı inançları dört başlıkta incelemektedir (Kudu Arıcan, 2017, s.16).

1. Değişmez olmayan tercihler: Bireylerin isteklerini, arzularını talepkar olmadan nasıl karşılayabileceğine ilişkin esnek inançlarıdır. Örneğin; bireyin kendisine yönelik bir tercihi 'iyi yapmak isterim ama iyi yapmak gibi bir zorunluluğum yok' ifadesi örnek olarak verilebilir. Ellis'e göre mutlak-değişmez olmayan tercihler akılcı bir inançtır ve diğer üç inanç bu akılcı inançtan türemiştir.
2. Felaketleştirici olmayan inançlar: Değişmez olmayan tercihler başarısız olduğunda bu tercihlerden üretilen akılcı olan inançlardır. Örneğin; önümdeki testi iyi yapmak isterim ama iyi yapmak gibi bir zorunluluğum yok, iyi yapmasam kötü olur ama bu korkunç bir durum değildir.
3. Yüksek tahammülü yansıtan inançlar: Yüksek tahammülü yansıtan inançlar, mutlak-değişmez olmayan tercihler başarılı olmadığında bu tercihlere dayanma ve tahammül etmeye değer olduğuna ilişkin inançlardır. Örneğin; önümdeki testten iyi yapmak isterim ama iyi yapmak gibi bir zorunluluğum yok, iyi yapmadığımda buna katlanmak zordur ve ben buna dayanabilirim. ADDT, yüksek tahammülün hedeflerine ulaşmada hayal kırıklığı yaşayan bireyler için hedeflerini gerçekleştirmede yardımcı olduğunu ifade eder.
4. Kabul edici inançlar: Kabul edici inançlar, değişmez inançlar başarılı olmadığında devreye giren aşırı olmayan inançlardır. Örneğin; önümdeki testten iyi yapmak isterim ama iyi yapamamış olmam benim başarısız biri olduğum anlamına gelmez, yanlış

yapabilir biri olduğumu gösterir. Kabul edici inançlar davranışların düzeltilerek yapılması gerekenlere odaklanması için motive edicidir.

Dolayısıyla akılcı olan ve akılcı olmayan inançlar birbirinden farklıdır. Fark Şekil 3’te gösterilmiştir (Kudu Arıcan, 2007, s. 17).

Akılcı Olmayan İnançlar	Akılcı İnançlar
Gerçeklikle tutarlı değildir	Gerçeklikle tutarlı, gerçekçi
Hatalı çıkarımlara yol açar	Kanıtlarla desteklenebilir
Mantıkdışı	Mantıklı
Katıdır	Esnek
Emirler ve zorunluluklardan oluşur	İstekler, dilekler, beklentilerden oluşur
Sağlıksız olumsuz duygulara yol açar	Sağlıklı olumsuz duygulara yol açar
Bilişsel, duygusal ve davranışsal sonuçları işlevsel değildir	Bilişsel, duygusal, davranışsal sonuçları işlevseldir
Bireyin amaçlarına ulaşmasını engeller	Bireyin amaçlarına ulaşmasını destekler

Şekil 3. Akılcı İnançlar ve Akılcı Olmayan İnançların Farkları

1.4.2. Akılcı Duygusal Davranış Terapisi

Akılcı duygusal davranış terapisi, bilişsel davranışçı yaklaşımlardan bir tanesidir. Albert Ellis tarafından 1955 yılında geliştirilen yöntem 1993’ten itibaren “Akılcı Duygusal Davranış Terapisi” olarak son halini almıştır (Çivitçi, 2005, s.61).

ADDT’ye göre insanda düşünce, duygu ve davranış boyutları mevcuttur. Üç boyut günlük hayatta birbiri ile etkileşim halindedir. Dolayısıyla boyutlardan birinde oluşacak değişim diğerlerini de etkileyecektir. Değişen düşünce; duygu ve davranışı değiştirebileceği gibi davranışın değişimi de aynı etkiyi yaratacaktır.

ADDT ilkeleri řu şekilde sıralanır:

1. İnsanların düşünceleri duygularını oluşturmaktadır.
2. Ruhsal problemlerin oluşma sebebi sahip olunan akıldışı düşüncelerdir.
3. Problem akılcı olmayan düşünceler ise çözümü de bu düşünceleri akılcı olan düşüncelerle yer değıştirme şeklindedir.
4. Her insanda var olduğu için insanın akılcı olmayan inançlara eğilimli bir yapısı bulunmaktadır.
5. Sergilenen davranışlar geçmişten ziyade bugünün etkileridir. Şimdiye odaklanır.
6. Yerleşik düşünceler zor olsa bile değışebilmektedir (Kudu Arıcan, 2017, s.11).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırma; kişilerin ailelerinden algıladıkları ebeveynlik biçimleri ile kendi çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, bu değişkenlerin demografik özelliklere göre nasıl farklılaştığını incelemek ve gerçekçi olmayan inançların ebeveynlik tutumu ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Gelişimsel açıdan yaşamın ilk yılları pek çok davranışa temel oluşturabilecek kritik açıklarla dolu bir dönemdir. Çocuğun gelişimine ailenin pek çok anlamda etkisi bulunmaktadır. Çocuklar okul öncesi dönemde çok iyi gözlemci olurlar. Ebeveynlerinin başkalarıyla, birbirleriyle ve kendileriyle olan ilişkilerini gözlemlerler. İnsan ilişkilerinde çok önemli bir rol oynayan uzlaşma, işbirliği ve anlaşmaya ilişkin davranışları, çocuklar ebeveynleri ile etkileşimleri ve gözlemleri sonucunda kazanırlar. Çocuklar yetişkinlerin davranışlarını taklit etmekten hoşlanır ve bunda oldukça başarılıdırlar. Genellikle kendileri için önemli olan kişileri taklit ederler ve onunla özdeşleşirler. Bu açıdan çocukların gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları gelecekte topluma sağlayacağı fayda bağlamında değerlendirildiğinde büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırma; kişilerin ailelerinden algıladıkları ebeveynlik biçimleri ile kendi çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, bu değişkenlerin demografik özelliklere göre nasıl farklılaştığını incelemek ve gerçekçi olmayan inançların ebeveynlik tutumu ile ilişkisini belirleyerek literatüre katkıda bulunmak açısından önemlidir. Bununla birlikte, bu değişkenlerin arasındaki ilişkinin ve bu değişkenlerin sosyodemografik özelliklere göre nasıl farklılaştığının belirlenmesi, yeni müdahalelerin ve eğitim programlarının geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

2.3. Araştırmanın Problemi

Kişilerin algıladıkları ebeveynlik, çocuklarına karşı olan ebeveynlik tutumları ve akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkilerin ortaya konulması araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu araştırmanın problemleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Kişilerin algıladıkları ebeveynliğin, çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları ile ilişkisi var mıdır?
2. Kişilerin algıladıkları ebeveynliğin, akılcı olmayan inançlarıyla ilişkisi var mıdır?
3. Kişilerin algıladıkları ebeveynlik, demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir?
4. Kişilerin çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları, demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir?
5. Kişilerin akılcı olmayan inançları, demografik özelliklere göre farklılık göstermekte midir?

2.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın problemlerine bağlı olarak ileri sürülen hipotezler aşağıda sıralanmıştır:

1. H₁: Kişilerin algıladıkları ebeveynliğin, çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları ile ilişkisi vardır.
2. H₂: Kişilerin algıladıkları ebeveynliğin, akılcı olmayan inançlarıyla ilişkisi vardır.
3. H₃: Kişilerin algıladıkları ebeveynlik tutumları, demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir.
4. H₄: Kişilerin çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları, demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir.
5. H₅: Kişilerin akılcı olmayan inançları, demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir.

Bu bölümde, çalışmada kullanılan yöntem açıklanmış, araştırmanın modeli, araştırma grubu, ölçme araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.5. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma ilişkisel tarama modeline göre yapılmış, kesitsel bir araştırmadır. Bu araştırmanın amacı 2-6 yaş arasında çocuğu olup araştırmaya katılmayı kabul eden 490 annenin ailelerinden algıladıkları ebeveynlik biçimleri ile kendi çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, bu değişkenlerin demografik özelliklere göre nasıl farklılaştığını incelemek ve gerçekçi olmayan inançların ebeveynlik tutumu ile ilişkisini belirlemektir.

2.6. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayıp sosyal medya hesapları bulunan ve 2-6 yaş grubunda çocuğu olup, araştırmaya katılma onayı alınmış ve katılımı gönüllü olarak kabul eden anneler oluşturmaktadır. Söz konusu evrenden, çocuğu 2-6 yaş aralığında olan 490 anne tesadüfi örnekleme ile belirlenmiş ve araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Haziran 2019 - Ağustos 2019 tarihleri arasında, bilgisayar üzerinden anket şeklinde toplanmıştır. Etik kurul onayı alındıktan sonra, anket formları ilgili ebeveynlere ulaşacak şekilde sosyal medya üzerinden paylaşılmıştır. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

2.7. Verilerin Toplanması

Araştırmanın örnekleminde yer alan ebeveynlerin demografik özelliklerini belirleyebilmek için Demografik Bilgi Formu, algılanan ebeveynlik stillerinin saptanması için Young Ebeveynlik Ölçeği, kişilerin çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumlarını tespit edilebilmek için Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve ebeveynlerin akılcı olmayan inançlarının belirlenebilmesi için Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği kullanılmıştır.

2.8. Veri Toplama Araçları

2.8.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemek üzere araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda annenin yaş aralığı, eğitim durumu, medeni durumu, algılanan gelir düzeyi, çalışma durumu, sahip olduğu çocuk sayısı ve çocuğun yaşı sorgulanmıştır.

2.8.2. Young Ebeveynlik Ölçeği

Young (1994) tarafından geliştirilen ölçek, 72 maddeden oluşmakta ve anne-babanın erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturduğu düşünülen çeşitli davranışlarını içermektedir. Ölçeğin özgün formunda, bahsedilen şemalara karşılık gelen 17 alt boyut önerilmektedir. Yönergede, katılımcıdan anne-babasını tarif eden davranışları, hem anne hem de babasını çocukluğu sırasında en iyi tanımlayan şekliyle 1 (tamamıyla yanlış) ile 6 (ona tamamı ile uyuyor) arasında derecelendirmesi istenmektedir. Özgün formun psikometrik özelliklerine ilişkin devam eden çalışmalar kabul edilebilir düzeylerde geçerlik ve güvenilirliğe işaret etmektedir (Sheffield ve ark. 2006). Ölçeğin Türkçe formunun, Soygüt ve arkadaşları tarafından yürütülen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında da ölçeğin kabul edilebilir düzeylerde geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmektedir. Türkçe versiyonda, hem anne (YEBÖ-A) hem de baba (YEBÖ-B) formları için 10 faktörlü ortak bir yapıya ulaşılmıştır. Buna göre oluşan boyutlar; Kuralcı/Kalıplayıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran Ebeveynlik'tir.

2.8.3. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

ETÖ, Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından ebeveynlerin 2-6 yaş arasındaki çocuklarına olan davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilen 5' li likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçek 4 alt boyuttan ve 46 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutları şunlardır: Demokratik (17 madde): Çocuğun ayrı bir birey olduğu ve kendine ait kişiliğini ortaya koyabilmesi için desteklenmesi gerektiğini kapsar. Otoriter (11 madde): Çocuk bu anlayışta ayrı bir birey olarak kabul edilmeyip, ebeveyne ait olarak algılanır. Kurallara itaat, cezalandırma ve baskıyı kapsar. Aşırı Koruyucu (9 madde): Çocuğun bir birey olarak kendine yetemeyeceği için korunması gerekliliği düşüncesi hakimdir. Aşırı kontrolü ve çocuğa sorumluluk vermekten kaçınmayı kapsar. İzin Verici (9 madde): Her yaptığı pozitif karşılanan ve sınırların olmadığı bir ebeveynlik anlayışını kapsar. Maddeler ebeveynlerin davranış biçimlerini tanımlamakta ve her bir davranış biçiminin sıklık oranını ifade eden 5 seçenek bulunmaktadır. Cevaplar "Her zaman böyledir" 5 puan - "Hiçbir zaman böyle değildir" 1 puan aralığında yer almaktadır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanmaktadır (Karabulut Demir & Şendil, 2008).

2.8.4. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği

Toplam 29 madde bulunmaktadır. Ölçekte beklentiler (17 madde) ve mükemmeliyetçilik (12 madde) olmak üzere iki boyut mevcuttur. Ölçeği puanlarken tamamen katılıyorum 5; katılıyorum 4; kararsızım 3; katılmıyorum 2; hiç katılmıyorum 1 olarak puanlanırsa yüksek puan yüksek akılcı olmayan inancı gösterir. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Beklentiler alt boyutunda .89, Mükemmeliyetçilik alt boyutunda .86 Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı bulunmuştur. Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin test-tekrar test korelasyon katsayısı ölçeğin Beklentiler alt boyutu için .84 ($p<.01$), Mükemmeliyetçilik alt boyutu için ise .80 olarak hesaplanmıştır.

2.9. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz edilmesinde IMB SPSS-24 paket programı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak için ilişkiyel tarama modeli uygulanmış olup, analiz öncesi normallik testi yapılmıştır. A-KKB*, A-KE* ,A-SİE*, B-KKB*, B-KE*, B-SİE* için dağılım normal olmayıp, geri kalan değişkenler için dağılım normaldir. Bu nedenle A-KKB, A-KE, A-SİE, B-KKB, B-KE, B-SİE puanlarının karşılaştırılmasında üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test etmek amacıyla non-parametric Kruskal Wallis-H Testi, iki bağımsız grubun ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla non-parametrik bir yöntem olan Mann Whitney U Testi, iki grubun ortalamaları karşılaştırılarak aradaki farkın rastlantısal mı yoksa istatistiksel olarak mı anlamlı olduğuna karar vermek için ise T Test kullanılmıştır.

Normal dağılım gösteren diğer puanlamalarda üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test etmek amacıyla parametrik bir yöntem olan One –Way ANOVA testi kullanılmıştır.

(A-KKB*: Anne - Küçümseyici/Kusur Bulucu, A-KE*: Anne - Kötümser/Endişeli, A-SİE*: Anne - Sömürücü/İstismar Edici, B-KKB*: Baba - Küçümseyici/Kusur Bulucu, B-KE*: Baba - Kötümser/Endişeli, B-SİE*: Baba -Sömürücü/ İstismar Edici)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın alt amaçları sırasıyla ele alınmış ve her bir alt amaca ilişkin verilerin analiziyle elde edilen bulgular sunulmuştur.

3.1. Çalışma grubuna ilişkin demografik özelliklere ait bulgular

Çalışma grubunun %14,5'i 20-29 yaş aralığında, %74,5'i 30-39 yaş aralığında, %11'i ise 40+ yaş aralığındadır. %11,2'i annenin eğitim düzeyinin ilköğretim olduğu, %65,7'sinin eğitim düzeyinin üniversite ve %23,1'inin eğitim düzeyinin ise yükseköğrenim olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Özellikler

		N	%
Yaş	20-29	71	14,5
	30-39	365	74,5
	40+	54	11,0
	Toplam	490	100,0
Eğitim Durumu	Lise	55	11,2
	Üniversite	322	65,7
	Yüksek Öğrenim	113	23,1
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	23	4,7
	Orta	307	62,7
	Yüksek	160	32,7
Çalışma Durumu	Çalışıyor	286	58,4
	Çalışmıyor	204	41,6
Çocuk Sayısı	1	293	59,8
	2	185	37,8
	3	12	2,4
Çocuğun Yaşı	2-3 yaş	172	35,1
	3-4 yaş	148	30,2
	4-5 yaş	84	17,1
	5-6 yaş	86	17,6
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	238	48,6
	Erkek	252	51,4

Ayrıca, çalışma grubunun %4,7'sinin düşük, %62,7'sinin orta ve %32,7'sinin yüksek gelir düzeyinde olduğu; annelerin %58,4'ünün çalıştığı ve %41,6'sının çalışmadığı; %59,8'inin tek çocuğu olduğu, %37,8'inin iki çocuğu olduğu, %2,4'ünün ise 3 çocuğu olduğu görülmüştür. Çocuk yaşlarının %35,1'nin 2-3 yaş aralığında, %30,2'sinin 3-4 yaş aralığında, %17,1'inin 4-

5 yaş aralığında ve %17,6'sının 5-6 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Çocukların %48,6'sının cinsiyeti kız, %51,4'ünün cinsiyeti ise erkektir.

3.2. Young ebeveynlik ölçeğine (Anne puanları), ebeveyn tutum ölçeğine ve ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçeğine ait puanlar arasındaki ilişkinin incelenmesi

Tablo 2'de anne puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Tablosu - (Anne)

		DE	OE	AKE	İVE	B	M	A-KK	A-KKB	A-DBYB	A-SİE	A-AKE	A-KBO	A-AİVS	A-KE	A-C	A-DKDB
DE	r	1	-,361**	-0,001	-0,070	-,281**	0,035	0,002	-0,020	-0,075	-0,053	0,000	-0,068	-0,004	-,097*	-0,004	0,027
OE	r		1	,221**	,129**	,404**	,226**	0,082	,094*	,112*	0,052	0,055	0,066	,131**	0,039	,127**	0,086
AKE	r			1	,333**	,177**	,437**	0,018	-0,001	0,010	-0,012	,162**	,099*	0,054	0,005	0,057	0,047
İVE	r				1	,117**	,222**	,110*	,146**	,109*	0,088	0,041	0,046	0,046	,126**	,093*	0,066
B	r					1	,508**	,107*	0,045	0,058	0,059	0,046	,115*	,107*	0,060	0,037	0,047
M	r						1	,094*	0,045	0,044	0,050	,157**	0,074	,123**	0,062	0,052	0,061
A-KK	r							1	,686**	,524**	,556**	,211**	,327**	,681**	,214**	,691**	,601**
A-KKB	rho								1	,662**	,583**	,125**	,187**	,445**	,267**	,601**	,481**
A-DBYB	r									1	,555**	-,234**	0,037	,309**	,146**	,473**	,408**
A-SİE	rho										1	-,144**	0,021	,233**	,316**	,413**	,313**
A-AKE	r											1	,313**	,365**	,129**	,330**	,265**
A-KBO	r												1	,378**	,240**	,340**	,268**
A-AİVS	r													1	,090*	,591**	,489**
A-KE	rho														1	,181**	,125**
A-C	r															1	,600**
A-DKDB	r																1

* $p < .01$, ** $p < .05$

(***DE**: Demokratik Ebeveyn, **OE**: Otoriter Ebeveyn, **AKE**: Aşırı Koruyucu Ebeveyn, **İVE**: İzin Verici Ebeveyn, **B**: Beklentiler, **M**: Mükemmeliyetçilik, **A-KK**: Anne – Kuralcı/Kalıplayıcı, **A-KKB**: Anne – Küçümseyici/Kusur Bulucu, **A-DBYB**: Anne – Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakan, **A-SİE**: Anne – Sömürücü/İstismar Edici, **A-AKE**: Anne – Aşırı Koruyucu/Evhamlı, **A-KBO**: Anne – Koşullu/Başarı Odaklı, **A-AİVS**: Anne – Aşırı İzin Verici/Sınırsız, **A-KE**: Anne – Kötümser/Endişeli, **A-C**: Anne - Cezalandırıcı, **A-DKDB**: Anne – Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran).

Demokratik ebeveynlik ile otoriter ebeveynlik arasında ($p<,01$) ve demokratik ebeveynlik ile beklentiler arasında ($p<,01$) negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Beklentiler ile otoriter ebeveynlik arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Beklentiler ile mükemmeliyetçilik arasında ($p<,01$) ve aşırı koruyucu ebeveyn ile mükemmeliyetçilik arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Aşırı kuralcı/kalıplayıcı anne ile kusur bulucu/küçümseyici anne arasında ($p<,01$) ve cezalandırıcı anne ile değişime kapalı/duygularını bastıran anne arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Sömürücü/İstismar edici anne ile kusur bulucu/küçümseyici anne arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Otoriter ebeveynlik ile duygusal bakımdan yoksun bırakan ve cezalandırıcı anne arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Demokratik ebeveynlik ile kötümser/endişeli anne arasında ($p<,01$) negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Aşırı koruyucu ebeveynlik ile aşırı koruyucu anne arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.

3.3. Young ebeveynlik ölçeğine (Baba puanları), ebeveyn tutum ölçeğine ve ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçeğine ait puanlar arasındaki ilişkinin incelenmesi

Tablo 3'te baba puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3. Çalışmanın Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Tablosu - (Baba)

		DE	OE	AKE	İVE	B	M	B-KK	B-KKB	B-DBYB	B-SİE	B-AKE	B-KBO	B-AİVS	B-KE	B-C	B-DKDB
DE	r	1	,361**	-0,001	-0,070	,281**	0,035	0,029	-0,005	-0,038	-0,030	-0,004	-0,037	-0,006	-0,086	-0,024	0,015
OE	r		1	,221**	,129**	,404**	,226**	0,063	0,0298	0,08771	0,064	0,013	0,013	0,0772	-0,016	0,0772	,090*
AKE	r			1	,333**	,177**	,437**	0,066	0,027	0,015	-0,030	,174**	0,05811	,098*	-0,024	,089*	0,071
İVE	r				1	,117**	,222**	,096*	,123**	,095*	0,045	0,022	-0,033	0,066	,109*	0,0451	0,012
B	r					1	,508**	,111*	0,062	0,067	0,073	0,053	0,07961	,107*	0,005	,091*	0,077
M	r						1	,116**	0,080	0,059	0,057	,154**	0,044	,129**	0,050	,107*	0,059
B-KK	r							1	,664**	,499**	,504**	,209**	,296**	,652**	,207**	,636**	,515**
B-KKB	rho								1	,639**	,520**	0,0851	,164**	,363**	,255**	,512**	,439**
B-DBYB	r									1	,542**	-,256**	-0,020	,215**	,183**	,399**	,376**
B-SİE	rho										1	-,190**	-0,031	,102*	,316**	,288**	,182**
B-AKE	r											1	,331**	,353**	0,0745	,311**	,266**
B-KBO	r												1	,413**	0,0856	,342**	,295**
B-AİVS	r													1	0,0524	,573**	,447**
B-KE	rho														1	0,0666	0,01519
B-C	r															1	,588**
B-DKDB	r																1

* $p < .01$, ** $p < .05$

(***DE**: Demokratik Ebeveyn, **OE**: Otoriter Ebeveyn, **AKE**: Aşırı Koruyucu Ebeveyn, **İVE**: İzin Verici Ebeveyn, **B**: Beklentiler, **M**: Mükemmeliyetçilik, **B-KK**: Baba – Kuralcı/Kalıplayıcı, **B-KKB**: Baba – Küçümseyici/Kusur Bulucu, **B-DBYB**: Baba – Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakan, **B-SİE**: Baba – Sömürücü/İstismar Edici, **B-AKE**: Baba – Aşırı Koruyucu/Evhamlı, **B-KBO**: Baba – Koşullu/Başarı Odaklı, **B-AİVS**: Baba – Aşırı İzin Verici/Sınırsız, **B-KE**: Baba – Kötümser/Endişeli, **B-C**: Baba - Cezalandırıcı, **B-DKDB**: Baba – Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran).

Demokratik ebeveynlik ile otoriter ebeveynlik arasında ($p<,01$) ve demokratik ebeveynlik ile beklentiler arasında ($p<,01$) negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Beklentiler ile otoriter ebeveynlik arasında ($p<,01$) ve aşırı koruyucu ebeveyn ile mükemmeliyetçilik arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Kuralcı/kalıplayıcı baba ile kusur bulucu/küçümseyici baba, sömürücü / istismar edici baba ($p<,01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Koşullu başarı odaklı baba ile aşırı izin verici / sınırsız baba arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Cezalandırıcı baba ile değişime kapalı/duygularını bastıran baba arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.

3.4. Çocuk Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4'te çocuk yaşı değişkenine göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Çocuk Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi

		x^2	sd	Ort. Kare	F	p	Gruplar Arası Fark
Demokratik Ebeveyn (DE)	Gruplar Arası	27,568	3	9,189	0,293	0,831	
	Gruplar İçi	15245,699	486	31,370			
Otoriter Ebeveyn (OE)	Gruplar Arası	349,839	3	116,613	3,912	0,009	
	Gruplar İçi	14486,857	486	29,808			2-3 yaş - 3-4 yaş
Aşırı Koruyucu Ebeveyn (AKE)	Gruplar Arası	11,625	3	3,875	0,108	0,955	
	Gruplar İçi	17430,500	486	35,865			
İzin Verici Ebeveyn (İVE)	Gruplar Arası	247,580	3	82,527	3,182	0,024	5-6 yaş - 2-3 yaş,
	Gruplar İçi	12602,820	486	25,932			5-6 yaş - 3-4 yaş
Beklentiler (B)	Gruplar Arası	10,760	3	3,587	0,088	0,967	
	Gruplar İçi	19780,107	486	40,700			
Mükemmeliyetçilik (M)	Gruplar Arası	297,728	3	99,243	1,226	0,300	
	Gruplar İçi	39344,650	486	80,956			

Tabloya göre otoriter ebeveyn puanlarında ($F_{(3,486)}=3,912$; $p<,05$) ve izin verici ebeveyn puanlarında ($F_{(3,486)}=3,182$; $p<,05$) çocuk yaşına göre anlamlı farklılık vardır. Post hoc analizine göre otoriter ebeveynlik puanlarında fark, 2-3 yaş çocuğu olanlarda daha düşük ve 3-4 yaş çocuğu olanlarda ise anlamlı şekilde daha yüksektir. İzin verici ebeveynlik puanlarına göre ise 2-3 yaş ve 3-4 yaş çocuğu olan ebeveynlerin izin vericilik puanları, 5-6 yaş çocuğu olan ebeveynlere göre yüksektir.

3.5. Ebeveyn Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 5'te ebeveyn yaşı değişkenine göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Ebeveyn Yaşına Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi

		x2	sd	Ort. Kare	F	p	Gruplar Arası Fark
Demokratik Ebeveyn (DE)	Gruplar Arası	87,444	2	43,722	1,402	0,247	
	Gruplar İçi	15185,823	487	31,182			
Otoriter Ebeveyn (OE)	Gruplar Arası	30,215	2	15,108	0,497	0,609	
	Gruplar İçi	14806,481	487	30,403			
Aşırı Koruyucu Ebeveyn (AKE)	Gruplar Arası	162,827	2	81,413	2,295	0,102	
	Gruplar İçi	17279,298	487	35,481			
İzin Verici Ebeveyn (İVE)	Gruplar Arası	67,889	2	33,945	1,293	0,275	
	Gruplar İçi	12782,511	487	26,247			
Beklentiler (B)	Gruplar Arası	10,083	2	5,042	0,124	0,883	
	Gruplar İçi	19780,784	487	40,618			
Mükemmeliyetçilik (M)	Gruplar Arası	997,153	2	498,577	6,283	0,002	30-39 – 20-29
	Gruplar İçi	38645,224	487	79,354			

Tabloya göre mükemmeliyetçilik puanlarında ($F_{(2,487)}=6,283$; $p<,05$) ebeveyn yaşına göre anlamlı farklılık vardır. Post hoc analizine göre, yaşı 20-29 aralığında olanların mükemmeliyetçilik puanları, yaşı 30-39 aralığında olanlara göre daha yüksektir.

3.6. Ebeveynin Eğitim Durumuna Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 6’da ebeveynin eğitim durumuna göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Ebeveynin Eğitim Durumuna Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi

		x2	sd	Ort. Kare	F	p	Gruplar Arası Fark
Demokratik Ebeveyn (DE)	Gruplar Arası	43,732	2	21,866	0,699	0,497	
	Gruplar İçi	15229,535	487	31,272			
Otoriter Ebeveyn (OE)	Gruplar Arası	65,090	2	32,545	1,073	0,343	
	Gruplar İçi	14771,606	487	30,332			
Aşırı Koruyucu Ebeveyn (AKE)	Gruplar Arası	75,768	2	37,884	1,062	0,346	
	Gruplar İçi	17366,356	487	35,660			
İzin Verici Ebeveyn (İVE)	Gruplar Arası	55,391	2	27,696	1,054	0,349	
	Gruplar İçi	12795,009	487	26,273			
Beklentiler (B)	Gruplar Arası	205,144	2	102,572	2,550	0,079	
	Gruplar İçi	19585,723	487	40,217			
Mükemmeli- yetçilik (M)	Gruplar Arası	364,926	2	182,463	2,262	0,105	
	Gruplar İçi	39277,451	487	80,652			

Tabloya göre ebeveynin eğitim durumuna göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Post-hoc analizlerine göre de gruplar arası fark yoktur.

3.7. Algılanan Gelir Düzeyine Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 7’de algılanan gelir düzeyine göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Algılanan Gelir Düzeyine Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi

		x2	sd	Ort. Kare	F	p	Gruplar Arası Fark
Demokratik Ebeveyn (DE)	Gruplar						
	Arası	46,161	2	23,081	0,738	0,479	
	İçi	15227,106	487	31,267			
Otoriter Ebeveyn (OE)	Gruplar						
	Arası	232,927	2	116,464	3,884	0,021	Yüksek - Düşük
	İçi	14603,768	487	29,987			
Aşırı Koruyucu Ebeveyn (AKE)	Gruplar						
	Arası	75,348	2	37,674	1,056	0,348	
	İçi	17366,777	487	35,661			
İzin Verici Ebeveyn (İVE)	Gruplar						
	Arası	253,611	2	126,806	4,902	0,008	Düşük – Orta Düşük – Yüksek
	İçi	12596,789	487	25,866			
Beklentiler (B)	Gruplar						
	Arası	351,745	2	175,872	4,406	0,013	Yüksek – Orta
	İçi	19439,122	487	39,916			
Mükemmeli- yetçilik (M)	Gruplar						
	Arası	220,824	2	110,412	1,364	0,257	
	İçi	39421,554	487	80,948			

Tabloya göre otoriter ebeveyn puanlarında ($F_{(2,487)}=3,884$; $p<,05$), izin verici ebeveyn puanlarında ($F_{(2,487)}=4,902$; $p<,05$), ve beklentiler puanlarında ($F_{(2,487)}=4,406$; $p<,05$) algılanan gelir düzeyine göre anlamlı farklılık vardır. Otoriter ebeveynlik puanlarında algılanan gelir düzeyi düşük olanların otoriter ebeveynlik puanları daha yüksek; izin verici ebeveynlik puanlarında gelir düzeyi düşük olanların izin vericilik puanları, gelir düzeyi orta olanlara göre daha düşük, gelir düzeyi yüksek olanların izin vericilik puanları ise düşük gelir grubuna göre daha yüksektir. Beklentiler puanlarında ise gelir düzeyi orta olanların beklenti puanları, düşük gelir grubuna göre daha yüksektir.

3.8. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 8’de annenin çalışıp çalışmama değişkenine göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Ana-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Annenin Çalışma Durumu	N	Ort.	ss	t	sd	p
Demokratik Ebeveyn (DE)	Çalışıyor	286	77,86	5,514	0,326	488	0,895
	Çalışmıyor	204	77,93	5,706	0,399	428,167	0,896
Otoriter Ebeveyn (OE)	Çalışıyor	286	21,58	5,380	0,318	488	0,649
	Çalışmıyor	204	21,81	5,694	0,399	421,993	0,653
Aşırı Koruyucu Ebeveyn (AKE)	Çalışıyor	286	29,74	5,612	0,332	488	0,074
	Çalışmıyor	204	30,72	6,414	0,449	400,246	0,080
İzin Verici Ebeveyn (İVE)	Çalışıyor	286	22,35	5,018	0,297	488	0,536
	Çalışmıyor	204	22,06	5,282	0,370	423,508	0,540
Beklentiler (B)	Çalışıyor	286	25,06	6,489	0,384	488	0,894
	Çalışmıyor	204	25,14	6,195	0,434	449,136	0,893
Mükemmeliyetçilik (M)	Çalışıyor	286	33,28	8,488	0,502	488	0,087
	Çalışmıyor	204	34,69	9,642	0,675	401,948	0,094

Tabloya göre ebeveyn tutum ölçeği ve akılcı olmayan inançlar ölçeği puanlarında annenin çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı farklılık yoktur ($p>,05$).

3.9. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 9’da annenin çalışıp çalışmama değişkenine göre A-KK, A-DBYB, A-AKE, A-KBO, A-AİVS, A-C, A-DKDB, B-KK, B-DBYB, B-AKE, B-KBO, B-AİVS, B-C ve B-DKDB puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Annenin Çalışma Durumu	N	Ort.	ss	t	sd	p
Anne - Kuralcı/Kalıplı (A-KK)	Çalışıyor	286	30,02	8,384	0,496	488	0,069
	Çalışmıyor	204	31,51	9,597	0,672	399,797	0,076
Anne - Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakan (A-DBYB)	Çalışıyor	286	22,06	8,618	0,510	488	0,002
	Çalışmıyor	204	24,58	9,321	0,653	415,902	0,002
Anne - Aşırı Koruyucu/Evhamlı (A-AKE)	Çalışıyor	286	20,30	6,640	0,393	488	0,211
	Çalışmıyor	204	21,05	6,517	0,456	442,247	0,209
Anne - Koşullu/Başarı Odaklı (A-KBO)	Çalışıyor	286	15,07	4,639	0,274	488	0,588
	Çalışmıyor	204	15,30	4,748	0,332	431,174	0,590
Anne - Aşırı İzin Verici/Sınırsız (A-AİVS)	Çalışıyor	286	16,94	5,089	0,301	488	0,898
	Çalışmıyor	204	16,88	5,107	0,358	436,458	0,899
Anne - Cezalandırıcı (A-C)	Çalışıyor	286	11,26	4,943	0,292	488	0,329
	Çalışmıyor	204	11,71	5,054	0,354	431,462	0,330
Anne - Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran (A-DKDB)	Çalışıyor	286	7,62	3,169	0,187	488	0,041
	Çalışmıyor	204	8,23	3,413	0,239	417,096	0,043
Baba - Kuralcı/Kalıplı (B-KK)	Çalışıyor	286	29,12	8,355	0,494	488	0,368
	Çalışmıyor	204	29,81	8,519	0,596	432,207	0,370
Baba - Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakan (B-DBYB)	Çalışıyor	286	23,71	8,440	0,499	488	0,002
	Çalışmıyor	204	26,18	9,314	0,652	410,198	0,003
Baba - Aşırı Koruyucu/Evhamlı (B-AKE)	Çalışıyor	286	18,44	6,055	0,358	488	0,142
	Çalışmıyor	204	19,27	6,346	0,444	424,697	0,145
Baba - Koşullu/Başarı Odaklı (B-KBO)	Çalışıyor	286	14,80	4,857	0,287	488	0,703
	Çalışmıyor	204	14,63	4,772	0,334	441,947	0,703
Baba - Aşırı İzin Verici/Sınırsız (B-AİVS)	Çalışıyor	286	16,42	5,355	0,317	488	0,958
	Çalışmıyor	204	16,40	5,335	0,373	438,365	0,958
Baba - Cezalandırıcı (B-C)	Çalışıyor	286	10,15	4,503	0,266	488	0,624
	Çalışmıyor	204	10,35	4,691	0,328	426,391	0,626
Baba - Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran (B-DKBD)	Çalışıyor	286	6,98	2,979	0,176	488	0,286
	Çalışmıyor	204	7,29	3,340	0,234	405,720	0,295

Tabloya göre; çalışmayan anneler, kendi annelerini duygusal bakımdan yoksun bırakan ve değişime kapalı / duygularını bastıran kimseler olarak algılamaktadırlar. Yine çalışmayan anneler, kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakan olarak değerlendirmektedir.

3.10. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 10’da annenin çalışıp çalışmama değişkenine göre A-KKB, A-SİE, A-KE, B-KKB, B-SİE ve B-KE puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. Annenin Çalışıp Çalışmama Durumuna Göre Young Ebeveynlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi Analizi

	Gruplar	N	X sıra	Σ sıra	U	z	p
Anne - Küçümseyici/Kusur Bulucu (A-KKB)	Çalışıyor	286	234,67	67116,00	26075	-2,00834	0,045
	Çalışmıyor	204	260,68	53179,00			
Anne - Sömürücü/İstismar Edici (A-SİE)	Çalışıyor	286	237,57	67945,00	26904	-1,62408	0,104
	Çalışmıyor	204	256,62	52350,00			
Anne - Kötümser/Endişeli (A-KE)	Çalışıyor	286	229,91	65754,00	24713	-2,93418	0,003
	Çalışmıyor	204	267,36	54541,00			
Baba - Küçümseyici/Kusur Bulucu (B-KKB)	Çalışıyor	286	232,19	66407,50	25366,5	-2,46789	0,014
	Çalışmıyor	204	264,15	53887,50			
Baba - Sömürücü/İstismar Edici (B-SİE)	Çalışıyor	286	238,15	68111,50	27070,5	-1,43394	0,152
	Çalışmıyor	204	255,80	52183,50			
Baba - Kötümser/Endişeli (B-KE)	Çalışıyor	286	229,93	65759,00	24718	-2,93007	0,003
	Çalışmıyor	204	267,33	54536,00			

Tabloya göre; çalışmayan anneler, kendi annelerini küçümseyici/kusur bulucu ve kötümser / endişeli kimseler olarak algılamaktadırlar. Yine çalışmayan anneler, kendi babalarını küçümseyici/kusur bulucu ve kötümser / endişeli kimseler olarak değerlendirmektedir.

3.11. Çocuğun Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Ana-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 11’de çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre DE, OE, AKE, İVE, B ve M puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin parametrik olmayan bir test olan Kruskal Wallis testi uygulaması yapılmıştır.

Tablo 11. Çocuğun Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Ana-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Analizi

	Çocuk Sayısı	N	X sıra	x ²	sd	p
Demokratik Ebeveyn (DE)	1 2 3	293 185 12	263,91 218,34 214,63	12,390	2	0,002
Otoriter Ebeveyn (OE)	1 2 3	293 185 12	214,68 291,80 284,33	34,697	2	0,000
Aşırı Koruyucu Ebeveyn (AKE)	1 2 3	293 185 12	239,56 252,48 282,83	1,805	2	0,406
İzin Verici Ebeveyn (İVE)	1 2 3	293 185 12	253,10 239,95 145,38	7,155	2	0,028
Beklentiler (B)	1 2 3	293 185 12	231,99 265,42 268,38	6,667	2	0,036
Mükemmeliyetçilik (M)	1 2 3	293 185 12	236,94 256,29 288,25	3,245	2	0,197

Tabloya göre ebeveyn tutum ölçeği ile ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçek puanlarında çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre anlamlı farklılık vardır. ($p>,05$). Kardeş sayısı arttıkça demokratik ebeveynlik eğilimi puanları ($x^2=12,390$; $p<,01$) ve izin verici ebeveynlik eğilimi puanları ($x^2=7,155$; $p<,01$) düşmektedir. Kardeş sayısı arttıkça otoriter ebeveynlik eğilimi puanları ($x^2=34,697$; $p<,01$) ve beklentilere ait puanlar ($x^2=6,667$; $p<,01$) yükselmektedir.

Sonuç olarak;

- ✓ Demokratik ebeveynlik ile otoriter ebeveynlik arasında ve demokratik ebeveynlik ile beklentiler arasında negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Beklentiler ile otoriter ebeveynlik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Beklentiler ile mükemmeliyetçilik arasında ve aşırı koruyucu ebeveyn ile mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Aşırı kuralcı/kalıplayıcı anne ile kusur bulucu/küçümseyici anne arasında ve cezalandırıcı anne ile değişime kapalı/duygularını bastıran anne arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Sömürücü/İstismar edici anne ile kusur bulucu/küçümseyici anne arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Otoriter ebeveynlik ile duygusal bakımdan yoksun bırakan ve cezalandırıcı anne arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Demokratik ebeveynlik ile kötümser/endişeli anne arasında negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Aşırı koruyucu ebeveynlik ile aşırı koruyucu anne arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.
- ✓ Demokratik ebeveynlik ile otoriter ebeveynlik arasında ($p<,01$) ve demokratik ebeveynlik ile beklentiler arasında ($p<,01$) negatif yönlü anlamlı ilişki vardır. Beklentiler ile otoriter ebeveynlik arasında ($p<,01$) ve aşırı koruyucu ebeveyn ile mükemmeliyetçilik arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Kuralcı/kalıplayıcı baba ile kusur bulucu/küçümseyici baba, sömürücü / istismar edici baba ($p<,01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Koşullu başarı odaklı baba ile aşırı izin verici / sınırsız baba arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Cezalandırıcı baba ile değişime kapalı/duygularını bastıran baba arasında ($p<,01$) pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.
- ✓ Otoriter ebeveyn puanlarında ve izin verici ebeveyn puanlarında çocuk yaşına göre anlamlı farklılık vardır. Post hoc analizine göre otoriter ebeveynlik puanlarında fark, 2-3 yaş çocuğu olanlarda daha düşük ve 3-4 yaş çocuğu olanlarda ise anlamlı şekilde daha yüksektir. İzin verici ebeveynlik puanlarına göre ise 2-3 yaş ve 3-4 yaş çocuğu olan ebeveynlerin izin vericilik puanları, 5-6 yaş çocuğu olan ebeveynlere göre yüksektir.

- ✓ Mükemmeliyetçilik puanlarında ebeveyn yaşına göre anlamlı farklılık vardır. Post hoc analizine göre, yaşı 20-29 aralığında olanların mükemmeliyetçilik puanları, yaşı 30-39 aralığında olanlara göre daha yüksektir.
- ✓ Otoriter ebeveyn puanlarında, izin verici ebeveyn puanlarında ve beklentiler puanlarında algılanan gelir düzeyine göre anlamlı farklılık vardır. Otoriter ebeveynlik puanlarında algılanan gelir düzeyi düşük olanların otoriter ebeveynlik puanları daha yüksek; izin verici ebeveynlik puanlarında gelir düzeyi düşük olanların izin vericilik puanları, gelir düzeyi orta olanlara göre daha düşük, gelir düzeyi yüksek olanların izin vericilik puanları ise düşük gelir grubuna göre daha yüksektir. Beklentiler puanlarında ise gelir düzeyi orta olanların beklenti puanları, düşük gelir grubuna göre daha yüksektir.
- ✓ Çalışmayan anneler, kendi annelerini duygusal bakımdan yoksun bırakan, değişime kapalı / duygularını bastıran, küçümseyici/kusur bulucu ve kötümser / endişeli kimseler olarak algılamaktadırlar. Yine çalışmayan anneler, kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakan, küçümseyici/kusur bulucu ve kötümser / endişeli olarak değerlendirmektedir.
- ✓ Ebeveyn tutum ölçeği ile ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçek puanlarında çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre anlamlı farklılık vardır. Kardeş sayısı arttıkça demokratik ebeveynlik eğilimi puanları ve izin verici ebeveynlik eğilimi puanları düşmektedir. Kardeş sayısı arttıkça otoriter ebeveynlik eğilimi puanları ve beklentilere ait puanlar yükselmektedir.

TARTIŞMA

Araştırmada, annelerin algıladıkları ebeveynlik yaklaşımlarının, kendi çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları ve akılcı olmayan inançlarıyla ilişkisi incelenmiş ve bunların yaş, eğitim durumu, algılanan gelir düzeyi, çalışma durumu, çocuk sayısı ve çocuğun yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada demokratik ebeveynlik ile otoriter ebeveynlik arasında ve demokratik ebeveynlik ile beklentiler arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre kişiler demokratik ebeveynlik yapıyorlarsa, otoriter ebeveynlik yaklaşımlarından uzaklaştıkları ve akılcı olmayan inançlarına ilişkin beklentilerinin düştüğü söylenebilir. Bu konuda, çocukluğun ilk yıllarının kritik bir öneme sahip olduğunu belirten Aydoğdu ve Dilekmen (2016, s.579) ve Erdoğan ve ark. (2017, s.232) çalışmalarında demokratik ebeveynlik yaklaşımlarının faydalarını destekler nitelikte sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışmanın sonuçları literatür ile uyumludur.

Bu çalışmada, anne babaların akılcı olmayan inançlarına ait mükemmeliyetçilik puanlarında ebeveyn yaşına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Analize göre, yaşı 20-29 aralığında olanların mükemmeliyetçilik puanları, yaşı 30-39 aralığında olanlara göre daha yüksektir. Bu konuda Alabay'ın (2017, s.167) araştırması kapsamında 26-30/31-35 ve 36-40 yaş ebeveynlerinin, 20-25 yaş ebeveynlerine göre çocuk yetiştirirken demokratik tutumu daha çok davranışına yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Grigorenko ve Sternberg'in (2000, s.107) yaptıkları araştırma sonucunda da ebeveynlerin çocuk sahibi olma yaşının ebeveyn-çocuk arasındaki davranışı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları literatür ile uyumludur.

Bu çalışmada, ebeveynin eğitim durumuna göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak bulgunun tam aksine, Kaya ve diğerleri (2012, s.221) ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe demokratik yaklaşımı daha çok benimsediklerini belirtmiştir. Ayrıca, Yaprak (2007, s.69), ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça demokratikleşme oranlarının arttığını ve Alpoğuz (2014, s.151), eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının algıladıkları ebeveynlik tutumunun daha demokratik olduğunu, eğitim oranı düştükçe ise çocukların algıladıkları ebeveynlik tutumunun daha az demokratik olduğunu belirtmişlerdir. Karabulut Demir ve Şendil (2008, s.57) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da ebeveynlerin öğrenim düzeyi arttıkça daha demokratik bir tutum içinde davranış sergiledikleri görülmüştür. Bu

çalışmanın sonucu literatür ile uyumlu değildir. Bu çalışmada %11,2'i annenin eğitim düzeyinin ilköğretim olduğu, %65,7'sinin eğitim düzeyinin üniversite ve %23,1'inin eğitim düzeyinin ise yükseköğrenim olduğu belirlenmiştir. Sonucun literatür ile uyumlu olmamasının sebebi, bu çalışmadaki annelerin büyük çoğunluğunun eğitim düzeyinin yüksek olması olabilir.

Bu çalışmada, algılanan gelir düzeyine göre otoriter ebeveyn puanlarında, izin verici ebeveyn puanlarında ve beklentiler puanlarında anlamlı farklılık vardır. Otoriter ebeveynlik puanlarında algılanan gelir düzeyi düşük olanların otoriter ebeveynlik puanları daha yüksek; izin verici ebeveynlik puanlarında gelir düzeyi düşük olanların izin vericilik puanları, gelir düzeyi orta olanlara göre daha düşük, gelir düzeyi yüksek olanların izin vericilik puanları ise düşük gelir grubuna göre daha yüksektir. Beklentiler puanlarında ise gelir düzeyi orta olanların beklenti puanları, düşük gelir grubuna göre daha yüksektir. Bu konuda, Erkan ve Toran (2004, s.96), 5 yaşında çocuğu olan annelerle yaptıkları çalışmada, ailenin gelir düzeyi artıkça annelerin çocuğu ret davranışının azaldığı, gelir düzeyi düştükçe ise annelerin ret davranışlarının arttığını bulmuşlardır. Alpoğuz (2014, s.151), ilköğretim 2, 3, 4 ve 5. sınıfa devam eden öğrencilerin algıladıkları ana-baba tutumlarını incelediği araştırmasında, gelir düzeyi arttıkça çocukların ebeveynlerinin tutumunu demokratik algıladıklarını, gelir düzeyi düştükçe ise algılanan ebeveynlikte demokratik olma düzeyinin düştüğü görülmüştür. Şanlı ve Öztürk (2012, s.244) yaptıkları çalışmada da gelir durumu aile tutumlarının farklılaşmakta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın sonuçları literatür ile uyumludur.

Bu çalışmada, annelerin çalışma durumlarına göre, ebeveyn tutum ölçeği ve akılcı olmayan inançlar ölçeği puanlarında anlamlı farklılık yoktur. Ancak algılanan ebeveynlik yaklaşımlarına göre anlamlı fark vardır. Çalışmayan anneler, kendi annelerini duygusal bakımdan yoksun bırakan, değişime kapalı / duygularını bastıran, küçümseyici/kusur bulucu ve kötümser / endişeli kimseler olarak algılamaktadırlar. Yine çalışmayan anneler, kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakan, küçümseyici/kusur bulucu ve kötümser / endişeli olarak değerlendirmektedir. Bu konuda Aktaş Özkafacı'nın yaptığı çalışma (2012, s.52) otoriter, aşırı koruyucu, izin verici ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasındaki ilişkinin negatif yönlü olması beklenen bir sonuçtur. Literatürde olumsuz ebeveyn tutumları ile ilgili yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu araştırmalar, katı ebeveynlik tarzını benimseyen, otoriter ebeveyn stiline sahip anne ve babaların çocuklarının daha çok

saldırgan davranışta bulundukları ve anti sosyal yönelimli olduklarını belirtmektedir (Laibe, Carlo, Torguati ve Ontai 2004; Aunola ve Nurmi, 2005; Haapasalo ve Pokela 1999). Bir diğer çalışmada otoriter ebeveynlik; okulda akademik başarı ve iyi öğrencilik ile negatif, saldırgan davranış ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Buna karşılık demokratik tutumun sosyal yaşamda ve okulda uyum ile pozitif ilişkili olduğu gösterilmiştir (Chen, Dong ve Zhou, 1997, s.867). Erdoğan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2017, s.239), annelerin demokratiklik puanları arttıkça, çocukların sebatkarlık düzeylerinin arttığı görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçları literatür ile uyumludur.

Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuk sayılarına göre, ebeveyn tutum ölçeği ile ebeveynlerin akılcı olmayan inançları ölçek puanlarında çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına göre anlamlı farklılık vardır. Kardeş sayısı arttıkça demokratik ebeveynlik eğilimi puanları ve izin verici ebeveynlik eğilimi puanları düşmektedir. Kardeş sayısı arttıkça otoriter ebeveynlik eğilimi puanları ve beklentilere ait puanlar yükselmektedir. Bu konuda, Yaprak (2007, s.69) kardeş sayısı arttıkça, anne babaların demokratik tutumunda azalma olduğunu gözlemlemiştir. Yavuzer (1990, s.127), sahip olunan çocuk sayısının ebeveynlerin tutumlarında etkili olabileceğini belirtmiştir. Kaytez ve Durualp'in (2016, s.117) çalışmasında, annenin sahip olduğu çocuk sayısının ihmal boyutunda anlamlı farklılığa neden olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre üç ve daha fazla çocuğa sahip anneler çocuklarını daha fazla reddetmektedirler. Annenin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça sorumluluğunun da artacağı dolayısıyla daha fazla yorulacağı ve bu durumda çocukları ile olan ilişkisini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonuçları literatür ile uyumludur.

Bu çalışmada, çocuk yaşına göre otoriter ebeveyn puanlarında ve izin verici ebeveyn puanlarında anlamlı farklılık vardır. Otoriter ebeveynlik puanlarında fark, 2-3 yaş çocuğu olanlarda daha düşük ve 3-4 yaş çocuğu olanlarda ise anlamlı şekilde daha yüksektir. İzin verici ebeveynlik puanlarına göre ise 2-3 yaş ve 3-4 yaş çocuğu olan ebeveynlerin izin vericilik puanları, 5-6 yaş çocuğu olan ebeveynlere göre yüksektir. Bu konuda çalışılmış birebir bir yayın olmamakla birlikte, Kaytez ve Durualp'in (2016, s.117) çalışmasında, çocuğun yaşının ayrışmamış reddetme boyutunda anlamlı bir farklılığa neden olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre dört yaşında çocuğu olan anneler çocuklarını daha fazla reddetmektedirler. Alabay (2017, s.167) 48-72 ay arası çocuğu olan ebeveynlerin, çocuk yetiştirme tutumlarının farklı ve bağımsız değişkenlere göre incelendiği çalışmasında,

araştırmaya katılan 422 ebeveynin büyük çoğunluğunun (%83,9)  ocu una demokratik tutum içinde yaklaştığını görmüştür. Geri kalan ebeveynlerin %0,9'unun otoriter, %6,2'sinin izin verici, %9'unun ise aşırı koruyucu tutum ile çocuğa yaklaştığı görülmüştür.

SONUÇ

Sonuç olarak çocukların ebeveynlerinden gördükleri yaklaşımlar, onların çevreyle olan ilişkilerine, benlik algılarına ve kişiliklerine etki etmektedir. Ebeveynler davranış ve tutumlarıyla çocukları mutlu, mutsuz, sorumlu, sorumsuz, ilgili, ilgisiz, kaygılı ya da kaygısız bir hale getirebilmektedir. Çocuklar ailelerinden ne alırlarsa başkalarına da aynen onu yansıtacaklarından, sağlıklı nesiller ve sağlıklı bireyler yetiştirilmesi hususunda ebeveynlere büyük sorumluluk düşmektedir.

Ayrıca çalışma sonuçlarına göre görülmüştür ki bize yapılan ebeveynlik, bizim kendi çocuklarımıza karşı olan ebeveynlik tutumumuzu da etkilemekte yani nesiller arası bir aktarım ortaya konmaktadır. Bu nedenle ebeveynlik hususuna önemle yaklaşılmalı ve ailelere ebeveyn tutumları ve çocuklar üzerindeki etkileriyle ilgili seminerler verilerek bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

ÖNERİLER

Bu çalışma neticesinde sunulabilecek öneriler aşağıdaki gibidir:

1. Çocukların kişilik gelişiminde ve bireye dönüşmesinde ebeveynlerin tutumunun önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmakta ve yeni araştırmalar yapılmaktadır. Bu anlamada ebeveyn tutumları ve bu tutumların oluşmasına kaynaklık eden sosyal psikolojik etkenlerin detaylı araştırılması faydalı olacaktır.
2. Ebeveynlere genel tutum ve davranışlarının çocuklar üzerindeki etkilerini görmeye dair eğitimler verilmeli ve demokratik ebeveynlik yaklaşımı desteklenmelidir.
3. Nitel yöntemlerin de kullanıldığı başka çalışmalara yer verilerek, ebeveynlerin tutumlarını etkileyen diğer faktörler belirlenmelidir.
4. Ebeveyn tutumları ile ilgili olarak belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler hep birlikte harekete geçerek, aileler için ücretsiz ebeveynlik seminerleri ve bilgilendirici çalışma grupları düzenlenebilir.
5. Ebeveynlerin çocuğa karşı olan yaklaşımları ve fayda-zararları ile birlikte bültenler hazırlanarak, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu bölgelerde dağıtılabilir.
6. Çocukları her türlü olumsuz etkiden korumak için sadece ebeveynlerin eğitilmesi de yeterli olmayacaktır. Eğitimlerin yaygınlaştırılıp genele yayılarak, çocuğun yaşadığı çevrenin de eğitilmesinde fayda vardır.

KAYNAKÇA

- Ackerman, K. A. *Irrational Beliefs and Parenting Stress*, A Thesis Submitted To The Faculty Of Graduate Studies And Research In Partial Fulfillment Of The Requirements Of The Degree Of Doctor Of Philosophy In Counselling Psychology, Edmonton, Alberta, 1991.
- Ainsworth, M. D. & Bell, S. M. & Slayton. *Mother-Infant Interaction and the Development of Competence*, Grant Foundation, New York, N.Y.; Office of Child Development (DHEW), Washington, D.C, 1971, 1-36.
- Aktaş Özkaş, A. *Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu ile Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul, 2012.
- Alabay, E. *Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi*. Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2017, 156-174.
- Algan, A. G. ve Şendil, G. *Okul Öncesi Çocuklar ve Ebeveynlerinin Bağlanma Güvenlikleri İle Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkiler. Araştırma Makalesi. Dergi Park, Psikoloji Çalışmaları, 2013.*
- Alpoğuz, D. U. *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, 2014.
- Arslan, R. *Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara, 2017.
- Aunola, K & Nurmi, J. E. *The Role of Parenting Styles in Children's Problem Behavior*, Child Development, Volume 76, Number 6, 2005, 1144 – 1159.
- Avcılar İlhan, B. *Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve Kişilerarası Şemaların Nesiller Arası İncelenmesi - Şema Odaklı Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul, 2018.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. *Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, 2016.
- Azar, S. T. & Weinzierl, K. M. *Child Maltreatment and Childhood Injury Research: A Cognitive Behavioral Approach*. The Pennsylvania State University, Journal of Pediatric Psychology, vol.30, no.7, 2005.
- Bahçıvan Saydam ve Gençöz. *Aile İlişkileri, Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Kendilik Değerinin Gençler Tarafından Belirtilen Davranış Problemleri ile Olan İlişkisi*. Türk Psikoloji Dergisi, Cilt 20, Sayı 55, 2005, 61-74.

- Baumrind, D. *Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior*, Child Development, 37(4), 1966, 887-907.
- Baumrind, D. *Patterns of Parental Authority and Adolescent Autonomy*. New Directions For Child and Adolescent Development, No:108, 2005, 61-69.
- Beck, A. T. *Depression. Clinical, experimental and theoretical aspects*, Pennsylvania University, Staples Press, 1967, 1-343.
- Benzies, K., Keown, L. A. & Magill-Evans, J. *Immediate and Sustained Effects of Parenting on Physical Aggression in Canadian Children Aged 6 Years and Younger*. The Canadian Journal of Psychiatry, Vol 54, No 1, 2009.
- Bornstein, M. H. & Cote, L. R. *Mothers' Parenting Cognitions in Cultures of Origin, Acculturating Cultures, and Cultures of Destination*. Child Development, Volume 75, Number 1, 2004, 221 – 235.
- Bornstein, M. H., Hahn, C. S., & Haynes, O. M. *Maternal Personality, Parenting Cognitions and Parenting Practices*. Dev Psychol, 47(3), 2011, 658-75.
- Bowlby, J. *Attachment and Loss, Vol. I. Attachment*, Tavistock Institute of Human Relations, 1973.
- Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K. K., McBride-Chang C. A. *Harsh Parenting in Relation to Child Emotion Regulation and Aggression*. Article in Journal of Family Psychology, 17(4), 2002, 598-606.
- Chen, X., Dong, Q., & Zhou, H. *Authoritative and authoritarian parenting practices and social and school performance in Chinese children*. International Journal of Behavioral Development, 21(4), 1997, 855-873.
- Chiu L. H. *Child-Rearing Attitudes of Chinese, Chinese-American, and Anglo-American Mothers*. International Journal of Psychology, 22, 1987, 409-419.
- Çekiç, A., Akbaş, T. ve Hamamcı, Z. *Akılci duygusal aile eğitim programının anne babaların akilci olmayan inançlarına ve anne babalık streslerine etkisi*. International Journal of Human Sciences, 13(1), 2016, 2398-2417.
- Çekiç A., Kaya, İ. & Buğa, A. *Anne Babaların Akılci Olmayan İnançları ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:27, Sayı:2, 2019, 567-575.
- Çivitçi Asım vd. *Okullarda Akılci-Duygusal Davranış Terapisine Dayalı Uygulamalar*, Ege Eğitim Dergisi, (6) : 2, 2005, 59-80.
- Darling, N. & Steinberg, L. *Parenting Style as Context: An Integrative Model*. Psychological Bulletin, Vol.113, No.3, 1993, 487-496.
- David, D., Lynn, S. J. & Ellis, A. *Rational and Irrational Beliefs*. Oxford University Press, 198 Madison Avenue, New York, 2010.

- Dekovic, M. & Gerris J. M. R. *Parental Reasoning Complexity, Social Class, and Child-Rearing Behaviors*. Journal of Marriage and Family, Vol.54, No.3, 1992, 675-685.
- Demir ve Ark. *5 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumları İle Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişki*. Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1 (2), 2017, 1-14.
- Dornbusch & et.al. *The Relation of Parenting Style to Adolescent School Performance*. Child Development, Vol. 58, No. 5, Special Issue on Schools and Development, 1987, 1244-1257.
- Dursun, A. *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, İzmir, 2010.
- Erkan, S. ve Toran, M. *Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır ili örneği)*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, 2004, 91-97.
- Eldeleklioğlu, J. *Karar Stratejileri ile Ana - Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:2, Sayı:11, 2016.
- Eldoğan, D. ve Barışkın, E. *Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve Sosyal Fobi Belirtileri: Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü Var mı?* Türk Psikoloji Dergisi, 29 (74), 2014, 108-115.
- Ellis, A. *Overcoming Resistance A Rational Emotive Behavior Therapy Integrated Approach*. Springer Publishing Company, New York, 2002, 1-48.
- Erdoğan, N. I., Yoleri, S., Tetik, G. *Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Mizaç Özellikleri İle İlişisinin İncelenmesi*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 42, 2017, 226-239.
- Grigorenko, E.L. ve Sternberg R.J. *Elucidating the etiology and nature of beliefs about parenting styles*. Developmental Science, 3 (1), 2000, 93-112.
- Grusec, J. E. ve Kuczynski, L. *Direction of Effect in Socialization: A Comparison of the Parent's Versus the Child's Behavior as Determinants of Disciplinary Techniques*. Developmental Psychology, Vol. 16, No. 1, 1980, 1-9.
- Haapasola, J. & Pokela, E. *Child rearing and child abuse antecedents of criminality. Agression and Violent Behavior*, Vol. 4, No. 1, 1999, 107–127.
- Hamamcı, Z., Duy, B. ve Kaya, İ. *Investigation of irrational parenting beliefs, perceived stress and coping with stres*. 7th International Congress of Cognitive Psychotherapy, Clinical Science, Open Papers, 2011.
- Haskett, M. E. & et.al. *Child-related cognitions and affective functioning of physically abusive and comparison parents*. Child Abuse & Neglect, 27, 2003, 663–686.

- Hojjat, S. K. & et.al. *The Effectiveness of Group Assertiveness Training on Happiness in Rural Adolescent Females with Substance Abusing Parents*. Global Journal of Health Science; Vol. 8, No. 2, 2016.
- Holden, G. W. *Developmental psychology series. Parents and the dynamics of child rearing*. Boulder, CO, US: Westview Press, 1997.
- Janoff-Bulman, R. & Sheikh, S. *Unintended Consequences of Moral "Over Regulation"*. Emotion Review, Vol.3, No.3, 2011, 325-327.
- Johnson, C. & Simons, R. L. *The Impact Of Marital and Social Network Support on Quality of Parenting*. Handbook of Social Support and the Family, 1996, 269-287.
- Joyce, M. R. *Emotional Relief For Parents: Is Rational-Emotive Parent Education Effective?* Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy, Volume 13, Number 1, 1995.
- Joyce, M. R. *A Developmental, Rational-Emotive Behavioral Approach for Working with Parents*. Rational Emotive Behavioral Approaches to Childhood Disorders, 2006, 177-211.
- Kanak, M. ve Pekdoğan, S. *Ergenlerin Utangaçlık Düzeylerinin Anne-Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. International Journal of Social Science, Number: 32, 2015, 513-525.
- Karabulut Demir, E. *Ebeveyn Tutum Ölçeği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, 2007.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. *Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi*. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 2012, 208-225.
- Kaya, İ. ve Hamamcı, Z. *Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği'nin Geliştirilmesi*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(3), 2011, 1149-1165.
- Kaya, M. *Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1997, 192-204.
- Keskin, G. ve Çam, O. *Ergenlerin ruhsal durumları ve anne baba tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 9, 2008, 139-147.
- Kömürcü, B. *Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Ebeveynlik Biçimleri ve Psikolojik Belirtiler ile Psikolojik Dışlanmanın Tehdit Ettiği İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2014.
- Kudu Arıcan, A. *Psikolojik Problemi Olan ve Olmayan Çocukların Anne Babalarının Akılcı Olmayan İnançları ve Duygusal Şemalarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, 2017.

- Laibe, D., Carlo, G., Torquati, J., & Ontai, L. *Children's perception of family relationships as assessed in a doll story completion task: Links to parenting, social competence, and externalizing behavior*. Social Development, 13 (4), 2004, 551-569.
- Lamborn, S. D. & et.al. *Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent and Neglectful Families*. Child Development, 62, 1991, 1049-1065.
- Lee, M. A., Schoppe-Sullivan S. J. & Dush C. M. K. *Parenting Perfectionism and Parental Adjustment*. Pers Individ Dif., 52(3), 2012, 454-457.
- Muris, P. *Maladaptive Schemas in Non-Clinical Adolescents: Relations to Perceived Parental Rearing Behaviours, Big Five Personality Factors and Psychopathological Symptoms*. Clinical Psychology and Psychotherapy, 13, 2006, 405-413.
- Ogurlu, U. ve Kahraman, S. *Irrational Beliefs of Gifted Children's Parents in Turkey*. Journal of Educational Issues, Vol. 4, No. 1, 2018.
- Özbiler, Ş. *Annelerin Çocuklarına İlişkin Akılcı Olmayan İnançlarının İncelenmesi*. Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling, Volume 6, Issue 2, 2017.
- Rafferty, Y. & Griffin, K. W. *Maternal Depression and Parental Distress Among Families in The Early Head Start Research and Evaluation Project: Risk Factors Within The Family Setting*. Infant Mental Health Journal, Vol. 31(5), 2010, 543-569.
- Saylık, F. Z. ve Gezici Yalçın, M. *Otoriter veya Demokratik Ebeveyn Tutumunun ve Ebeveynle Bağlanma Biçiminin Suçluluk ve Utanç Duygularına Etkisinin Yarı-Deneysel Yöntemle İncelenmesi*. Psikoloji Çalışmaları, Cilt/Volume: 38, Sayı/Issue: 2, 2018.
- Seçer, Z. vd. *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilişsel Stillerine Göre Ahlaki ve Sosyal Kural Anlayışları*. Avrupa Birliği Sürecinde Okul öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, Sözlü bildiri, 2008, 562-576.
- Smetana, J. G. *Parenting Styles and Conceptions of Parental Authority During Adolescence*. Child Development, 66, 1995, 299-316.
- Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. *Ebeveynlik Biçimlerinin Değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme*. Türk Psikoloji Yazıları, 11 (22), 2008, 17-30.
- Steinberg, L. & et.al. *Impact of Parenting Practices on Adolescent Achievement: Authoritative Parenting, School Involvement and Encouragement to Succeed*. Child Development, Vol.63, No.5, 1992, 1266-1281.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. *Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye'de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış*. Türk Psikoloji Yazıları, 13 (25), 2010, 42-59.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 32, 2012, 31-48.

- Şanlı, D. ve Öztürk, C. *Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Tutumlar Üzerine Kültürün Etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 8 (4), 2015, 240-246.
- Terjesen, M. D. & Kurasaki, R. *Rational emotive behavior therapy: applications for working with parents and teachers*. Estudos de Psicologia, Campinas, 26(1), 2009, 3-14.
- Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A. *5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(3), 2008, 395-414.
- Tudge, J. R. H. & et.al. *Parents' Child-rearing Values and Beliefs in the United States and Russia: The Impact of Culture and Social Class*. Infant and Child Development, 2000, 105-121.
- Tuncer, O. *Çocuk, Aile ve Çevresi. Çocuk ve Eğitim*, Türk Eğitim Derneği 3. Eğitim Toplantısı, 1. Bildiri, 1980, 1-44.
- Tunç, A. ve Tezer, E. *Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt:3, Sayı:25, 2006, 37-44.
- Wang, C. H. & Phinney, J. S. *Differences in Child Rearing Attitudes between Immigrant Chinese Mothers and Anglo-American Mothers*, Early Development and Parenting, 1998, 181-189.
- Yağmurlu, B., Sanson, A. ve Köymen, S. B. *Ebeveynlerin ve Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü*, Türk Psikoloji Dergisi, 20 (55), 2005, 1-20.
- Yalçın, F & Türnüklü, A. *Algılanan Ana-Baba Davranışları ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki*, e-Journal of New World Sciences Academy, Volume: 6, Number: 1, 2011.
- Yaprak, B. *İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstatistik Anabilim Dalı, Uygulamalı İstatistik Bilim Dalı, 2007.
- Yavuzer, H. "Yaygın Ana-baba Tutumları", *Ana-Baba Okulu*, edit.: Haluk Yavuzer, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995, 111-127.
- Yavuzer, H. *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.
- Yavuzer, H. *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1990.
- Young, J. E. ve KLOSKO, J. S. *Hayatı Yeniden Keşfedin*. (S. Kohen ve D. Güler, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları, 2011.
- Young, J. E., Klosko, J. S. & Weishaar, M. E. *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*, Guilford Publications, 2003.

Yörükoğlu, A. *Gençlik Çağı - Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, Özgür Yayınları, 1986, 1-6.

Yörükoğlu, A. *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, 2004.

Zaslow, M. & et.al. *Poverty During Early Childhood*, Blackwell Publishing, 2006, 1-27.

EKLER

Ek-1: Etik Kurul Onay Formu

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

22.08.2019

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji (Tezli) programı öğrencisi **Çağla Şen AKKOYUN'** un "*Algılanan Ebeveynlik Yaklaşımlarının, Annelerin Akılcı Olmayan İnançları ve Kendi Çocuklarına Karşı Gösterdikleri Ebeveynlik Tutumlarıyla İlişkisi*" konulu tezine anket çalışması yapması Etik Kurulumuzca uygun görülmüştür.

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Akile Neşide GURSOY ŞATIROĞLU
BAŞKAN

Prof. Dr. Turgut ÖZKAN
ÜYE

Prof. Dr. Selahattin SARI
ÜYE

Prof. Esin SARIOĞLU
ÜYE

Prof. Dr. Tekin MEMİŞ
ÜYE

Prof. Dr. Ali Vahit TURHAN
ÜYE

Prof. Dr. Öğuz MAKAL
ÜYE

Prof. Dr. Nihat KUÇUKSAVAŞ
ÜYE

Prof. Dr. Özgür Ömer ERSİN
ÜYE

Beykent Üniversitesi İletişim Hattı: 444 1997 - 0850 340 34 34 - www.beykent.edu.tr

Ayazağa-Modak Yerleşkesi: Ayazağa Mahallesi Hadim Kuru Yolu Cad. No: 19, Sarıyer 34396 İstanbul / Faks: (0212) 289 64 90
Beyköprü Yerleşkesi: Cumhuriyet Meh. Gülpınar Yolu Cad. No: 3/A, Beykent Sitesi, Büyükdere 34500 İstanbul / Faks: (0212) 867 55 68
Taksim Yerleşkesi: Sarıyerler Cad. No: 65, Taksim, Beyoğlu 34437 İstanbul / Faks: (0212) 243 02 70 info@beykent.edu.tr

Ek-2: Bilgilendirilmiş Onam Formu

T.C. Beykent Üniversitesi

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Çağla Şen Akkoyun tarafından yürütülen “Algılanan Ebeveynlik Yaklaşımlarının, Annelerin Akılcı Olmayan İnançları ve Kendi Çocuklarına Karşı Gösterdikleri Ebeveynlik Tutumlarıyla İlişkisi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı kişilerin gördükleri ebeveynliğin, kendi çocuklarına karşı gösterdikleri ebeveynlik tutumları ve akılcı olmayan inançları üzerine etkisinin belirlenmesidir. Araştırmada sizden tahminen 15 dakika (süreyi saat veya dakika olarak belirtebilirsiniz) ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 500 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya neslimdoksat@beykent.edu.tr ve caglasenakkoyun@gmail.com e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının :

Adı-Soyadı:.....

İmzası: İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını;

☐ kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum

(lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Çağla Şen Akkoyun
Beykent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek-3: Demografik Bilgi Formu

Yaş:

20-29 30-39 40+

Eğitim Durumu:

İlköğretim Lise Üniversite Yüksek Öğrenim

Medeni Durum:

Evli ve eşiyle yaşıyor Evli ancak eşiyle yaşamıyor Boşanmış Eşi vefat etmiş

Algılanan Gelir Düzeyi:

Çok Düşük Düşük Orta Yüksek Çok Yüksek

Çalışma Durumu:

Çalışıyor Çalışmıyor

Çocuk Sayısı:

1 2 3 4 ve üzeri sayıda

Çocuğun Yaşı:

2-3 yaş

3-4 yaş

4-5 yaş

5-6 yaş

Ek-4: Young Ebeveynlik Ölçeği

İsim, Soyisim: _____

Tarih: _____

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında annenizi ve babanızı tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu boş bırakın.

- 1 - Tamamı ile yanlış
- 2 - Çoğunlukla yanlış
- 3 - Uyan tarafı daha fazla
- 4 - Orta derecede doğru
- 5 - Çoğunlukla doğru
- 6 - Ona tamamı ile uyuyor.

Anne Baba

1. ____ Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2. ____ Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3. ____ Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4. ____ Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5. ____ Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6. ____ Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7. ____ Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8. ____ Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9. ____ Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10. ____ Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11. ____ Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12. ____ Beni kendi amaçları için kullandı.
13. ____ İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.
14. ____ Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.
15. ____ Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16. ____ Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17. ____ Beni aşırı korurdu.
18. ____ Kendi kararlarımı veya yargılarıma güvenememe neden oldu.
19. ____ İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o yaptı.
20. ____ Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.
21. ____ Beni çok eleştirirdi.
22. ____ Bana kendimi sevmeye layık olmayan veya dışlanmış bir gibi hissettirdi.
23. ____ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.
24. ____ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.
25. ____ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.
26. ____ Bana bir salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.
27. ____ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.
28. ____ Hayatta başarısız olacağıma inandı.
29. ____ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.
30. ____ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.
31. ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.
32. ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.
33. ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.
34. ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendime düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.

Anne Baba

35. ____ Hep mutsuzdu; destek ve anlayış için hep bana dayandı.
36. ____ Benim güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.
37. ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.
38. ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.
39. ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.
40. ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmemi sağladı.
41. ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.
42. ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.
43. ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.
44. ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.
45. ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.
46. ____ Çok talepkardı; Her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.
47. ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.
48. ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.
49. ____ Benim için çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.
50. ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.
51. ____ Disiplinsiz bir insandı.
52. ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.
53. ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşamadım.
54. ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.
55. ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda birbirimizi üzeceğimizi hissettim.
56. ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.
57. ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını – (şeylerin) olacağını hissettirdi.
58. ____ Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.
59. ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.
60. ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.
61. ____ Duygularımı ifade etmekten rahatsız olurdu.
62. ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.
63. ____ Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.
64. ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.

65. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızar veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.
66. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.
67. ____ ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.
68. ____ ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.
69. ____ ____ Sosyal statü ve görünümüne önem verirdi.
70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.
71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.
72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

Ek-5: Ebeveyn Tutum Ölçeği

(ETÖ)

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenektan birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin, okuduğunuz ifade size tamamıyla uyuyorsa **"her zaman böyledir"** seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa **"çoğu zaman böyledir"** seçeneğini, bazen uyuyorsa **"bazen böyledir"** seçeneğini, size çok az uyuyorsa **"nadiren böyledir"** seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa **"hiçbir zaman böyle değildir"** seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız. 2-6 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa, lütfen soruları çocuklardan **sadecebirisi** için cevaplandırınız.

			5	4	3	2	1
	İlk madde numaraları	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	3	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	5	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	6	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	7	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					

6	8	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.						
7	9	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.						
8	11	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.						
9	12	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.						
10	14	Çocuğumun iyi ve kötü davranışları karşısında ne ler hissettiğini ona açıklarım.						
11	15	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.						
12	16	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.						
13	17	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.						
14	18	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.						
15	19	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.						
16	20	Arkadaşları çocuğuma satışta zaman onu korurum.						
17	21	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.						
18	22	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dille doğru olarak cevaplarım.						
19	23	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.						
20	25	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.						
21	26	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.						
22	28	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.						
23	29	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.						
24	30	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.						
25	31	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.						
26	32	Çocuğuma kızdığında çocuğumu cezalandırırım.						
27	33	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.						
28	37	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.						
29	39	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.						
30	40	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.						
31	42	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.						
32	44	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.						
33	45	Çocuğumun pımarlılıklarına göz yumarım.						
34	47	Çocuğumu şımartırım.						
35	49	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.						
36	50	Çocuğum bana birşey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.						
37	51	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.						
38	53	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.						
39	54	Çocuğuma karşı sabırsızım.						
40	55	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.						
41	56	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.						
42	57	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.						
43	59	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.						
44	60	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.						
45	61	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.						
46	62	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.						

Ek-6: Anne Babaların Akılcı Olmayan İnançları Ölçeği

Bu ölçek anne-babaların çocuk yetiştirme ile ilgili benimsedikleri bazı düşünceleri içermektedir. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, verilen düşüncenin size ne derecede uyduğuna karar veriniz. Her cümle için **Tamamen Katılıyorum/ Katılıyorum/ Kararsızım/ Katılmıyorum/ Hiç Katılmıyorum** olmak üzere 5 seçenek söz konusudur. Her cümle için yanındaki 5 seçenekten hangisi sizin düşüncenizi yansıtıyorsa o seçeneğe (X) işareti koyunuz ve lütfen her cümle için sadece bir işaretleme yapınız. Her anne-babanın kendine ait düşünceleri olduğundan verilen ifadelerin doğru veya yanlış cevapları yoktur. Lütfen işaretlemelerinizi genel olarak çocuk yetiştirmeye ilişkin nasıl düşünüyorsanız o doğrultuda yapınız.

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Çocuğumun beni dikkate alması için her zaman ciddi görünmeliyim.	()	()	()	()	()
2	İyi bir anne baba olursam çocuğum hata yapmaz.	()	()	()	()	()
3	Çocuklar kendileri için konulmuş kurala uymalıdır.	()	()	()	()	()
4	Anne babalar çocuklarının isteklerine asla hayır dememelidir.	()	()	()	()	()
5	Çocuğunu kontrol altında tutma, anne babaların en temel görevidir.	()	()	()	()	()
6	Eğer iyi bir anne-baba olamazsam, bu değersiz bir insan olduğumu gösterir.	()	()	()	()	()
7	Çocuğumun herhangi bir konuda benimle aynı fikirde olmamasına katlanamam.	()	()	()	()	()
8	Çocuğuma karşı her zaman güçlü görünmeliyim.	()	()	()	()	()
9	Çocuğumla aramdaki ilişki her zaman mükemmel olmalıdır.	()	()	()	()	()
10	Çocuğumun isteklerini kabul etmem anne baba olarak zayıflığımı gösterir.	()	()	()	()	()
11	Çocuk her zaman anne babasının kendisinden beklediği gibi davranmalıdır.	()	()	()	()	()

* Ölçeğin başlığı Anne Baba Düşünceleri Ölçeği şeklinde değiştirilmiştir.

		Tanıdım Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
12	Çocuk yetiştirmenin her zaman bir tek doğru yolu vardır.	()	()	()	()	()
13	Çocuğumu mutlu etmek için her zaman onun istediği gibi davranmalıyım.	()	()	()	()	()
14	Çocuga karşı sert davranmak onu yaşama hazırlar.	()	()	()	()	()
15	Çocukların hataları asla anlayışla karşılanmamalıdır.	()	()	()	()	()
16	Anne baba olarak hata yaparsam bunun telafisi yoktur.	()	()	()	()	()
17	Çocuğum koyduğum kurallarına uymuyorsa bu onun beni önemsemediğini gösterir.	()	()	()	()	()
18	Anne babaların fedakarlıklarının her zaman bir karşılığı olmalıdır.	()	()	()	()	()
19	Bir ailede kuralları her zaman anne baba koymalıdır.	()	()	()	()	()
20	Çocukların anne babalarını eleştirmeleri korkunç bir şeydir.	()	()	()	()	()
21	Çocukların her istediği anında yapılmalıdır.	()	()	()	()	()
22	Anne babalar çocuklarına karşı her zaman hoşgörü ve sabırlı olmalıdır.	()	()	()	()	()
23	Anne baba ile çocuk arasında hiçbir zaman tartışma olmamalıdır.	()	()	()	()	()
24	Çocuğumun bana karşı çıkmasına asla katlanamam.	()	()	()	()	()
25	Çocuğumun istediğini yapmazsam onun gözündeki değerim düşer.	()	()	()	()	()
26	Anne babalar her koşulda çocuklarıyla arkadaş olmayı başarmalıdır.	()	()	()	()	()
27	Çocuğumun hatalarını asla görmezden gelmemeliyim.	()	()	()	()	()
28	Anne babaların çocuklarının sordugu sorulara "bilmiyorum" deme hakları yoktur.	()	()	()	()	()
29	Çocuklar daima anne-babalarının gurur duyacakları şeyler yapmalıdır.	()	()	()	()	()
30	Eğer çocuğumla ilişkim bozularsa bir daha düzelmez.	()	()	()	()	()
31	Çocuklar asla cezalandırılmamalıdır.	()	()	()	()	()
32	İyi bir çocuk anne babasına nasıl davranacağını her zaman bilir.	()	()	()	()	()
33	Anne babalar duygularıyla değil her zaman mantıklarıyla hareket etmelidir.	()	()	()	()	()

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hüç Katılmıyorum
34	Çocuğumnu örnek bir evlat olarak yetiştirirsem iyi bir anne baba olabilirim.	()	()	()	()	()
35	Anne baba çocuğumun geleceği için her şeyi göze almalıdır.	()	()	()	()	()
36	Anne babalar çocukları için her şeyin en iyisini bilirler.	()	()	()	()	()
37	Çocuğum hata yaparsa bunun tek sorumlusu benim.	()	()	()	()	()
38	Anne baba olarak çocuğumun problemlerini her zaman çözmeliyim.	()	()	()	()	()
39	Anne babalar çocuklarının her istediğini yapmasına izin vermelidir.	()	()	()	()	()
40	Çocuğumun problemleri varsa bu benim yetersiz bir anne/baba olduğumu gösterir.	()	()	()	()	()
41	Çocuğumun hatalarını asla görmezden gelmemeliyim.	()	()	()	()	()
42	Anne babalar çocuklarını yetiştirirken her zaman tam bir anlaşma içinde olmalıdır.	()	()	()	()	()
43	Çocuğumla ilişkilerimde kontrol her zaman benim elimde olmalıdır.	()	()	()	()	()
44	Çocuklar her zaman anne babalarının sözünü dinlemelidir.	()	()	()	()	()
45	Anne babalar çocuklarına her zaman örnek olmalıdır.	()	()	()	()	()
46	Anne babalar çocuk gelişimi ile ilgili tüm bilgileri bilmelidir.	()	()	()	()	()
47	Çocukların anne babalarını üzmeleri kabul edilemez bir durumdur.	()	()	()	()	()
48	Anne babalar çocuklarını hata yapmaktan korumalıdır.	()	()	()	()	()
49	Çocuğumun ona söz hakkı vermeden konuşmasına katlanamam.	()	()	()	()	()
50	Çocuğum benden korkmuyorsa beni önemseniyor demektir.	()	()	()	()	()
51	Çocuğumun benden bir şey gizlemesine dayanamam.	()	()	()	()	()
52	Çocuğum duygularındaki değişiklikleri fark edip ona göre davranmalıdır.	()	()	()	()	()
53	Çocuğum benim söylemeye gerek kalmadan ne istediğini bilmelidir.	()	()	()	()	()
54	Çocuklar anne babalarının onayı olmadan hiçbir şey yapmamalıdır.	()	()	()	()	()
55	Çocuklar anne babalarına karşı her zaman dürüst olmalıdır.	()	()	()	()	()

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
56	Anne babalar iyi bir çocuk yetiştirmek için her konuda fedakarlık yapmalıdır.	()	()	()	()	()
57	Çocuğumu yetiştirirken hata yapmamalıyım	()	()	()	()	()
58	Her zaman mükemmel bir anne baba olmalıyım.	()	()	()	()	()
59	Anne baba olarak çocuğumun her alanda mükemmel olmasını hedeflerim	()	()	()	()	()
60	Eğer yetiştirdiğim çocuk mükemmel ise bu benim iyi bir anne baba olduğumu gösterir.	()	()	()	()	()
61	Çocuğum her alanda mükemmel olmalıdır.	()	()	()	()	()
62	Çocuğum beni sevmediği sürece ben bir hiçim.	()	()	()	()	()
63	Çocuklar anne babaları olmadan hiçbir şey yapamazlar.	()	()	()	()	()
64	Çocuğuma karşı duygularımı daima kontrol etmeliyim.	()	()	()	()	()
65	Çocukların anne babalarını anlamaları mümkün değildir.	()	()	()	()	()
66	Çocukların aldığı kararlara asla güvenilmez.	()	()	()	()	()
67	Sorunların nasıl çözüleceğini en iyi anne babalar bilir.	()	()	()	()	()
68	Bir çocuğun, anne babasının kendisinden beklediği hedeflere ulaşmak gibi bir görevi vardır.	()	()	()	()	()
69	Benim çektiğim sıkıntıları çocuğumun çekmemesi için elimden gelen her şeyi yapmalıyım.	()	()	()	()	()
70	Eğer kurallarımın taviz veririmse çocuğumun gözündeki değerim düşer.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

2 Aralık 1985 İstanbul doğumluyum. Lisans eğitimimi Uludağ Üniversitesi'nde tamamladım. Sonrasında Beykent Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans programına başladım. Özel bir danışmanlık merkezinde psikoterapist olarak görev yapmaktayım.

Çağla ŞEN AKKOYUN

